EUROPOS
KOMISIJA

Briuselis, 2022 07 29
COM(2022) 383 final

KOMISIJOS ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI

Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės įgyvendinimo peržiūros ataskaita

Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės įgyvendinimo peržiūros ataskaita

2022 m. liepos mėn.

Turinys

Įvadas 2

I. EGADP ĮGYVENDINIMAS. KAIP PO PASAULINĖS PANDEMIJOS TAPTI STIPRESNIEMS 3

I.a. Investicijų ir reformų suteiktas postūmis Europos ekonomikai 3

I.b. Neatidėliotinos finansinės paramos teikimas 6

II. IKI ŠIOL PADARYTA PAŽANGA. INDĖLIS SIEKIANT ŠEŠIŲ RAMSČIŲ TIKSLŲ IR UŽTIKRINANT MOTERŲ IR VYRŲ LYGYBĘ 8

II.a. Šeši perspektyvaus ekonomikos gaivinimo ramsčiai. Pasiektų tarpinių reikšmių ir siektinų reikšmių apžvalga 8

II.b. EGADP indėlis sprendžiant lyčių nelygybės problemą 25

III. TOLESNI VEIKSMAI. LANKSTI PRIEMONĖ, PRITAIKYTA NAUJIEMS UŽDAVINIAMS SPRĘSTI 31

III.a. Nacionalinių ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planų stiprinimas siekiant spręsti naujus uždavinius 31

III.b. Tolesni veiksmai. Valstybėms narėms skirtos planų atnaujinimo gairės 33

Išvada 33

Įvadas

Siekiant skatinti sanglaudą mažinant socialines ir ekonomines COVID-19 pandemijos pasekmes ir geriau parengiant Sąjungą būsimiems iššūkiams, visų pirma remiant žaliąją ir skaitmeninę pertvarką, 2021 m. vasario 19 d. Reglamentu (ES) 2021/241 buvo nustatyta Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonė (EGADP). Praėjus 18 mėnesių, Priemonė įgyvendinama tinkamai, sparčiai darant pažangą pagal valstybių narių nustatytą reformų ir investicijų tvarkaraštį. Iki šiol iš EGADP skirtų lėšų jau išmokėta 100 mlrd. EUR: 56,6 mlrd. EUR kaip išankstinis finansavimas ir 43 mlrd. EUR mokėjimams, o įgyvendinant ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planus konkrečių rezultatų pagal visus šešis Priemonės ramsčius iš esmės pasiekiama tiek investicijų, tiek reformų srityje.

2022 m. kovo 1 d. paskelbus pirmąją metinę Priemonės įgyvendinimo ataskaitą[1] ir vadovaujantis Reglamento 16 straipsniu, šioje peržiūros ataskaitoje pateikiama atnaujinta informacija apie Priemonės įgyvendinimą, taip pat kiekybinis vertinimas, kiek ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planais prisidedama prie klimato srities ir skaitmeninių tikslų, taip pat kiekvieno iš šešių ramsčių. Ataskaitoje taip pat apibūdinama, kaip ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planais sprendžiama moterų ir vyrų nelygybės problema. Ataskaitoje aptariamas Europos Parlamento pranešimas dėl Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės įgyvendinimo[2] ir pateikiama informacijos apie ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planų įgyvendinimą iki 2022 m. birželio 30 d. Ataskaita grindžiama ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo rezultatų suvestinėje paskelbtais duomenimis. Papildomą informaciją taip pat skatinama teikti per Komisijos 2022 m. gegužės mėn. pradėtą kampaniją „NextGenEU“[3].

EGADP reglamento 16 straipsnyje nustatyta, kad peržiūros ataskaitoje taip pat turėtų būti pateikiamos pastabos ir rekomendacijos valstybėms narėms prieš joms atnaujinant savo ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planus, atsižvelgiant į 2022 m. atnaujintą didžiausią finansinį įnašą. Vis dėlto, reaguodama į geopolitinius ir ekonominius pokyčius, atsiradusius dėl Rusijos įsiveržimo į Ukrainą, Komisija anksčiau pateikė savo pastabas ir rekomendacijas, kurios buvo įtrauktos į 2022 m. gegužės mėn. paskelbtas Komisijos gaires dėl ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planų „REPowerEU“ kontekste[4].

[1] COM(2022) 75 *final*.
[2] Pateikiamas adresu https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-9-2022-0171_LT.html.
[3] Pagal EGADP reglamento 34 straipsnio 3 dalį, žr. https://europa.eu/next-generation-eu/index_lt.
[4] Šios gairės pateikiamos adresu https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:52022XC0531(01)&qid=1658057331337&from=LT.

I. EGADP ĮGYVENDINIMAS. KAIP PO PASAULINĖS PANDEMIJOS TAPTI STIPRESNIEMS

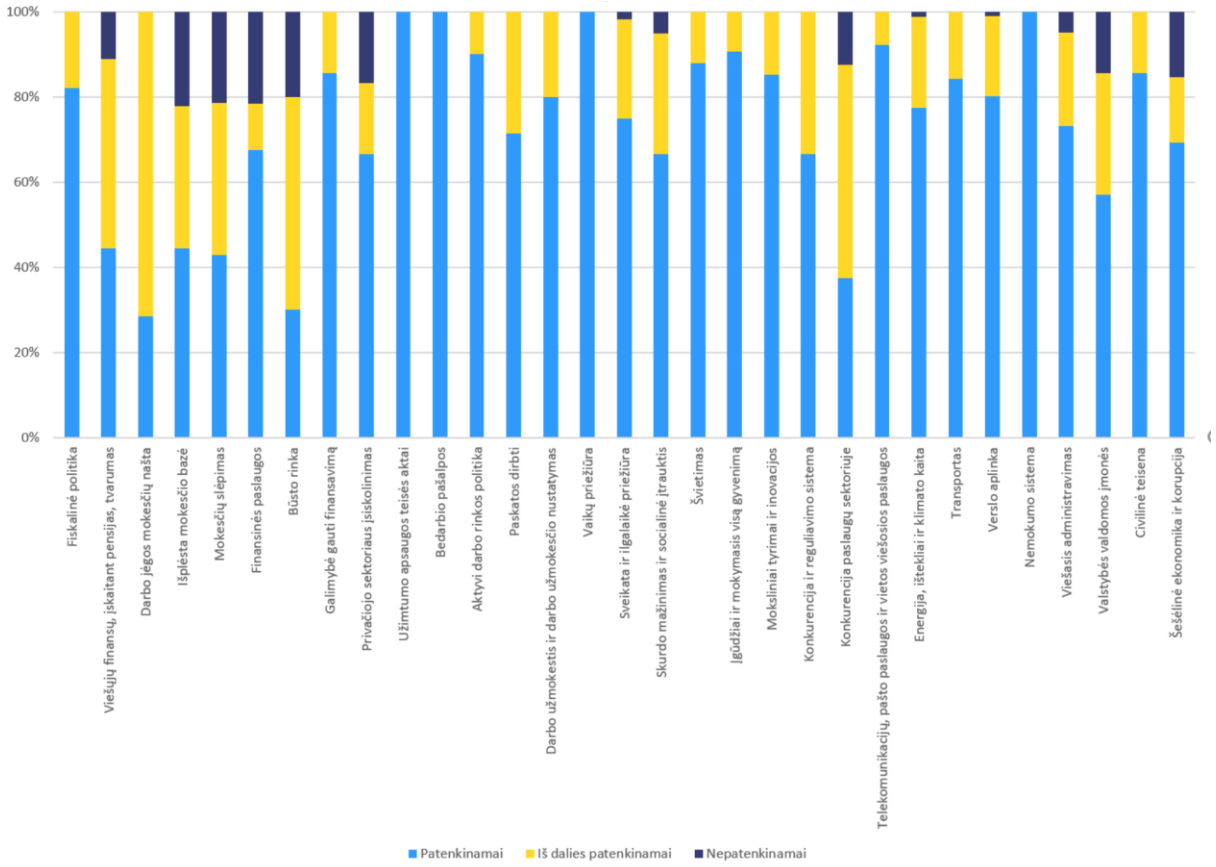
I.a. Investicijų ir reformų suteiktas postūmis Europos ekonomikai

Nuo tada, kai Europai reaguojant į precedento neturinčią krizę buvo pristatyta Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonė, praėjo daugiau kaip dveji metai. Sutrikdytos visuotinės tvarkos, kurią gaubia didelis netikrumas, sąlygomis Europos ekonomikoje vyksta esminiai pokyčiai. Todėl pagrindinis EGADP tikslas yra skatinti Sąjungos ekonominę, socialinę ir teritorinę sanglaudą finansuojant ilgalaikį poveikį darančias reformas ir investicijas ir teikiant visa apimančią paramą žaliajai ir skaitmeninei pertvarkai. Taip, pasitelkiant rezultatais grindžiamą Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės logiką, siekiama užtikrinti, kad iki 2026 m. visose valstybėse narėse būtų išvystytas veiksmingas reformų vykdymo pagreitis. Iš vertinimų[5] matyti, kad tinkamai panaudojus priemonės „NextGenerationEU“ lėšas ES BVP turėtų padidėti maždaug 1,5 proc. ir kartu būtų remiamas naujų darbo vietų kūrimas. Įgyvendinant daugiametę finansinę programą ir priemonę „NextGenerationEU“, taip pat valstybių narių vyriausybėms į nacionalines priemones jau investavus trilijonus eurų, ES tapo atsparesnė ir geriau pasirengusi atremti pandemijos ir kitų būsimų krizių iššūkius. Naujausiose prognozėse pripažįstama, kad, nepaisant besitęsiančių neramumų ir dėl karo Ukrainoje pasaulinėse rinkose atsiradusio kuro trūkumo, ES ekonomikos augimo potencialas yra didelis. Vis dėlto augimo prognozėms būdingas didžiulis neapibrėžtumas ir didelė ekonomikos vystymosi sulėtėjimo rizika. Ateityje, atsižvelgiant į pastarojo meto infliacijos bangą ir didėjančias palūkanų normas, EGADP paramos poreikis bus didesnis negu kada nors anksčiau, o į sudėtingą padėtį patekusioms valstybėms narėms pagal EGADP gali būti teikiama labai reikalinga parama.

Komisija ir Taryba yra patvirtinusios 25 valstybių narių ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planus. Į ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planus įtrauktos reformos ir investicijos padeda veiksmingai spręsti visus uždavinius arba didelę dalį uždavinių, nustatytų atitinkamose per Europos semestrą valstybėms narėms pateiktose konkrečioms šalims skirtose rekomendacijose (parodyta 1 pav.).

[5] Žr. Pfeiffer P., Varga J. ir in't Veld J. (2021), *Quantifying Spillovers of NGEU Investment*, European Economy Discussion Papers, No. 144, ir Afman et al. (2021), *An overview of the economics of the Recovery and Resilience Facility*, Quarterly Report on the Euro Area (QREA), Vol. 20, No. 3, p. 7–16. Abiejuose tyrimuose taip pat pabrėžiamas rezultatų jautrumas pagrindinėms prielaidoms.

1 pav. Konkrečioms šalims skirtų rekomendacijų, įtrauktų į 25 ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planus, dalys pagal politikos sritis (kaip nurodyta duomenų bazėje CESAR)

Šaltinis – Europos Komisija.

Dėl nuolatinių valstybių narių įsipareigojimų Priemonės įgyvendinimas laipsniškai įgyja pagreitį. Šiuo metu rengiami daugelio valstybių narių ir Komisijos veiklos susitarimai. Pasirašyti šiuos susitarimus yra viena iš būtinų mokėjimo prašymo pateikimo sąlygų. Iki šiol sudaryta 13 veiklos susitarimų[6], kuriais remiantis pateikta 11 mokėjimo prašymų[7] ir lėšos išmokėtos šešioms valstybėms narėms[8]. Kad Priemonė būtų sėkmingai įgyvendinama ilguoju laikotarpiu, būtina, kad valstybės narės toliau rodytų įsipareigojimus laiku pasiekti užsibrėžtas tarpines reikšmes ir siektinas reikšmes. Sėkmingas EGADP įgyvendinimas taip pat priklauso nuo aktyvaus socialinių partnerių, pilietinės visuomenės organizacijų, vietos ir regioninių valdžios institucijų, NVO ir kitų suinteresuotųjų subjektų, kurie prisidėjo prie planų rengimo ir dabar juos įgyvendinant atlieka vieną iš pagrindinių vaidmenų, dalyvavimo. Be to, įgyvendindamos savo planus valstybės narės taip pat galėtų pasinaudoti Europos Komisijos techninės paramos priemone.

[6] Veiklos susitarimai pasirašyti su Estija, Graikija, Ispanija, Italija, Kipru, Kroatija, Latvija, Lietuva, Portugalija, Prancūzija, Rumunija, Slovakija ir Slovėnija. Iki 2022 m. pabaigos tikimasi pasirašyti dar 12 veiklos susitarimų.
[7] Mokėjimo prašymus pateikė Graikija, Italija, Kroatija, Portugalija, Prancūzija, Rumunija ir Slovakija, o po du mokėjimo prašymus – Ispanija ir Italija.
[8] Lėšos išmokėtos Graikijai, Ispanijai, Italijai, Kroatijai, Portugalijai ir Prancūzijai.

Pažanga siekiant Reglamente nustatytų skaitmeninių ir klimato srities tikslų

Pagal Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonę siūloma imtis daug įvairių reformų ir investicijų, padėsiančių visoje ES pasiekti aplinkos ir skaitmeninius tikslus. Visuose nacionaliniuose ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planuose tvirtai remiama žalioji pertvarka. Pagal kiekvieną ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą turi būti numatyta bent 37 proc. lėšų skirti klimato srities veiksmams. Kiek tai sietina su platesnio masto aplinkos tikslais, be 37 proc. klimato srities tikslo, kiekviena atskira priemonė turi atitikti reikšmingos žalos nedarymo principą. Nors visuose planuose viršijama 37 proc. riba (klimato srities tikslams numatyta panaudoti 40 proc. pagal planus skirtų asignavimų), keletas valstybių narių klimato tikslams siekti skyrė daugiau kaip pusę joms skirtų lėšų. Be to, Priemone bus prisidedama prie ES skaitmeninės transformacijos. Ja, siekiant skatinti Europos technologinę kompetenciją, taip pat įmonių ir viešųjų paslaugų skaitmenizaciją, remiamos reformos ir investicijos į skaitmeninę infrastruktūrą, įgūdžius, skaitmenines technologijas ir mokslinius tyrimus bei inovacijas. Pagal Reglamentą valstybės narės įpareigotos skaitmeninės transformacijos priemonėms skirti daugiau kaip 20 proc. savo asignavimų, tačiau dauguma valstybių narių viršijo šią ribą – skaitmeniniams tikslams skirta 26 proc. visų pagal planus skirtų asignavimų. Pavyzdžiui, skaitmeniniams tikslams Vokietija ir Austrija skirs apie 53 proc., o Liuksemburgas, Lietuva ir Airija – 32 proc. savo didžiausio bendro asignavimo.

Remiantis informacija, surinkta iš du kartus per metus teikiamų ataskaitų, tarpines reikšmes ir siektinas reikšmes pavyksta pasiekti laiku. 2022 m. balandžio mėn. pabaigoje, per antrąjį du kartus per metus teikiamų ataskaitų raundą, valstybės narės pateikė savo planų įgyvendinimo ataskaitas. Iš pateiktų duomenų matyti, kad įgyvendinant planus daroma nuolatinė pažanga, nes valstybės narės savo ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planus sėkmingai įgyvendina.

Įgyvendinant ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planuose numatytas reformas ir investicijas nuosekliai daroma pažanga ir pasiekiamos tarpinės reikšmės ir siektinos reikšmės.

Reformų, kurias vykdant pasiektos tarpinės reikšmės, pavyzdžiai

- **Kroatija** priėmė Alternatyviųjų degalų įstatymą.
- **Prancūzija** įgyvendino reformą, susijusią su viešųjų finansų valdymu.
- **Graikija** priėmė ir pradėjo įgyvendinti Atliekų tvarkymo įstatymą.
- **Italija** priėmė teisingumo sistemos reformos teisės aktus.
- **Portugalija** priėmė Nacionalinę kovos su skurdu strategiją.
- **Ispanija** priėmė Nacionalinį skaitmeninių kompetencijų planą.

Valstybės narės taip pat ėmėsi daugybės investicijų. Toliau pateikiamame langelyje nurodomi keli jų pavyzdžiai.

Investicijų, kurias vykdant pasiektos siektinos reikšmės, pavyzdžiai

- **Kroatija** teikė paramą įmonėms, siekdama didinti energijos vartojimo efektyvumą ir skatinti atsinaujinančiųjų išteklių energijos vartojimą pramonės sektoriuje.
- **Prancūzija** skyrė 400 000 priemokų privatiems būstams renovuoti.
- **Graikija** paskelbė konkursus dėl 13 regioninių civilinės saugos centrų (PEKEPP) statybos pagal viešojo ir privačiojo sektorių partnerystės programas.
- **Italija** išplėtė paskatas, skirtas gyvenamųjų pastatų energijos vartojimo efektyvumui didinti.
- **Portugalija** pasirašė reikiamas sutartis dėl planuojamo 600 000 individualių mokiniams ir mokytojams skirtų kompiuterių įsigijimo.
- **Ispanija** patvirtino 2021–2025 m. MVĮ skaitmenizacijos planą, kuriuo siekiama skatinti smulkiojo verslo skaitmenizaciją ir technologines inovacijas.

Galiausiai verta pabrėžti, kad pirmuoju ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planų įgyvendinimo etapu valstybės narės pasiekė keletą tarpinių reikšmių, kad paremtų investicijų panaudojimą nacionaliniu lygmeniu, kartu užtikrindamos tinkamas kontrolės sistemas. Pavyzdžiui, Italija nustatė naujas administracines procedūras, kad būtų supaprastintos ir standartizuotos EGADP lėšomis besinaudojančioms įmonėms taikomos prievolės, ir sukūrė saugyklos sistemą EGADP įgyvendinimui regionuose stebėti. Prancūzija taip pat patobulino kontrolės ir audito sistemą – prieš teikdama mokėjimo prašymus apibrėžė koordinavimo įstaigos ir atitinkamų ministerijų vaidmenis ir atsakomybės sritis, įdiegė su EGADP susijusių duomenų rinkimo ir saugojimo procedūras ir nustatė audito strategiją.

I.b. Neatidėliotinos finansinės paramos teikimas

Nuosekliai įgyvendinant ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planus, jau išmokėta apie 20 proc. skirtų EGADP lėšų. 21 valstybei narei, kaip išankstinis finansavimas, išmokėta daugiau kaip 56,6 mlrd. EUR, o 43 mlrd. EUR išmokėta pasiekus atitinkamas tarpines reikšmes ir siektinas reikšmes. Nuo 2021 m. lapkričio 11 d., kai Ispanija pateikė pirmąjį mokėjimo prašymą, Komisija gavo dar 10 mokėjimo prašymų[9], ir manoma, kad 2022 m. bus pateikta daugiau kaip 30 mokėjimo prašymų. Birželio 30 d.[10], kai šešios šalys (Graikija, Ispanija, Italija, Kroatija, Portugalija ir Prancūzija) jau buvo gavusios pirmuosius mokėjimus, o Kroatijai buvo neseniai išmokėtos lėšos, praėjus vos vieniems metams nuo oficialaus pirmųjų planų pateikimo bendra Komisijos išmokėta EGADP lėšų suma pasiekė simbolinę 100 mlrd. ribą. Iki šiol lėšos buvo išmokamos greitai, ir tai atspindi EGADP

[9] Ispanija mokėjimo prašymą antrą kartą pateikė balandžio 30 d., Prancūzija mokėjimo prašymą pateikė 2021 m. lapkričio 26 d., Graikija, Italija, Portugalija, Kroatija ir Slovakija – balandžio 29 d., o Rumunija – gegužės 31 d.
[10] 2022 m. liepos 21 d. Komisija patvirtino pirmąjį Slovakijos mokėjimo prašymą ir antrąjį Ispanijos mokėjimo prašymą. Atlikus abu mokėjimus, bendra išmokėta suma siektų 112,4 mlrd. EUR.

finansinės priemonės veiksmingumą bei didelius valstybių narių įsipareigojimus įgyvendinti susijusias reformas ir investicijas.

EGADP komunikacija ir matomumas

EGADP reglamento 34 straipsnyje nustatyti valstybėms narėms ir ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planams taikomi komunikacijos reikalavimai. Jame paaiškinta, kad valstybės narės turi nurodyti Sąjungos finansavimo kilmę ir užtikrinti jo matomumą, be kita ko, naudodamos Sąjungos emblemą ir teiginį apie finansavimą „Finansuota Europos Sąjungos lėšomis – „NextGenerationEU“, taip pat teikti veiksmingą ir proporcingą tikslinę informaciją įvairiai auditorijai, įskaitant žiniasklaidą ir visuomenę. Šie reikalavimai taip pat nustatomi finansavimo susitarime, kurį Komisija pasirašo su visomis paramą pagal EGADP gaunančiomis valstybėmis narėmis, o šios ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planuose apibūdina savo komunikacijos strategiją.

Valstybės narės ėmėsi keleto veiksmų EGADP paramos matomumui užtikrinti. Jos, be kita ko, sukūrė nacionalines EGADP interneto svetaines, viešai paskelbė atitinkamus ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planus ir įgyvendina tuose planuose išdėstytas komunikacijos strategijas. Kai taikoma, valstybės narės (ir galutiniai paramos gavėjai) taip pat pateikia atitinkamus teiginius apie finansavimą ir prideda Sąjungos emblemą.

Komisija valstybėms narėms reguliariai teikia gaires ir toliau remia jų pastangas didinti EGADP matomumą. Be pradėtos rengti ekonomikos gaivinimo ir atsparumo rezultatų suvestinės, Komisija sukūrė Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės interneto svetainę[11], kurioje taip pat pateikiami nacionaliniai ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planai ir nuorodos į atitinkamas nacionalines interneto svetaines. Be to, Komisija su EGADP susijusius klausimus su valstybėmis narėmis reguliariai aptaria tinkle INFORM EU (tai – visos ES masto komunikacijos pareigūnų, atsakingų už informavimą apie ES lėšomis, įskaitant EGADP, remiamus ES ir valstybių narių projektus, tinklas). Komisija, siekdama pakonsultuoti valstybių narių ekspertus ir sudaryti sąlygas pasikeisti geriausia patirtimi konkrečiais su EGADP komunikacija ir matomumu susijusiais klausimais, surengė penkis specialius tinklo INFORM EU seminarus.

Be to, Komisija kartu su valstybėmis narėmis rengia bendrus renginius, kurių metu pabrėžiamas EGADP lėšomis remiamų projektų europinis aspektas. Ypač atkreiptinas dėmesys į metinius renginius, kurie yra viena svarbiausių galimybių komunikuoti ir kuriuose suburiamos institucijos, suinteresuotieji subjektai (visų pirma socialiniai partneriai ir pilietinė visuomenė) ir EGADP paramos gavėjai, kad aptartų ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planų įgyvendinimo pažangą ir esamą padėtį.

2022 m. jau buvo surengti keturi metiniai renginiai (EE, LV, MT ir PT), o kiti metiniai renginiai vyks rudenį. Organizuojant metinius renginius ir apskritai skatinant valstybių narių bendradarbiavimą komunikacijos srityje, vieną iš pagrindinių vaidmenų atlieka Komisijos atstovybėse paskirti Europos semestro pareigūnai.

[11] https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/recovery-coronavirus/recovery-and-resilience-facility_lt.

Be to, Komisija reguliariai kviečia vietos žiniasklaidą į informacinius susitikimus, rengiamus nagrinėjant mokėjimo prašymus, kad būtų išspręsti visi galimi su Komisijos vertinimu susiję klausimai.

Galiausiai Komisija, siekdama visoje Europoje didinti informuotumą apie ekonomikos gaivinimo plano aprėptį ir tikslus, taip pat pradėjo institucinės komunikacijos kampaniją „NextGenEU“. Kampanija pradėta 2021 m. pavasarį ir netrukus daugiau dėmesio bus skiriama informavimui apie konkrečią priemonės „NextGenerationEU“ lėšomis finansuojamų projektų naudą kiekvienoje valstybėje narėje.

II. IKI ŠIOL PADARYTA PAŽANGA. INDĖLIS SIEKIANT ŠEŠIŲ RAMSČIŲ TIKSLŲ IR UŽTIKRINANT MOTERŲ IR VYRŲ LYGYBĘ

II.a. Šeši perspektyvaus ekonomikos gaivinimo ramsčiai. Pasiektų tarpinių reikšmių ir siektinų reikšmių apžvalga

Reglamento 29 straipsnio 3 dalyje Komisija raginama pateikti kiekvieno ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano indėlio įgyvendinant šešis Priemonės ramsčius, nurodytus 3 straipsnio a–f punktuose, ataskaitą.

Šie šeši ramsčiai yra:

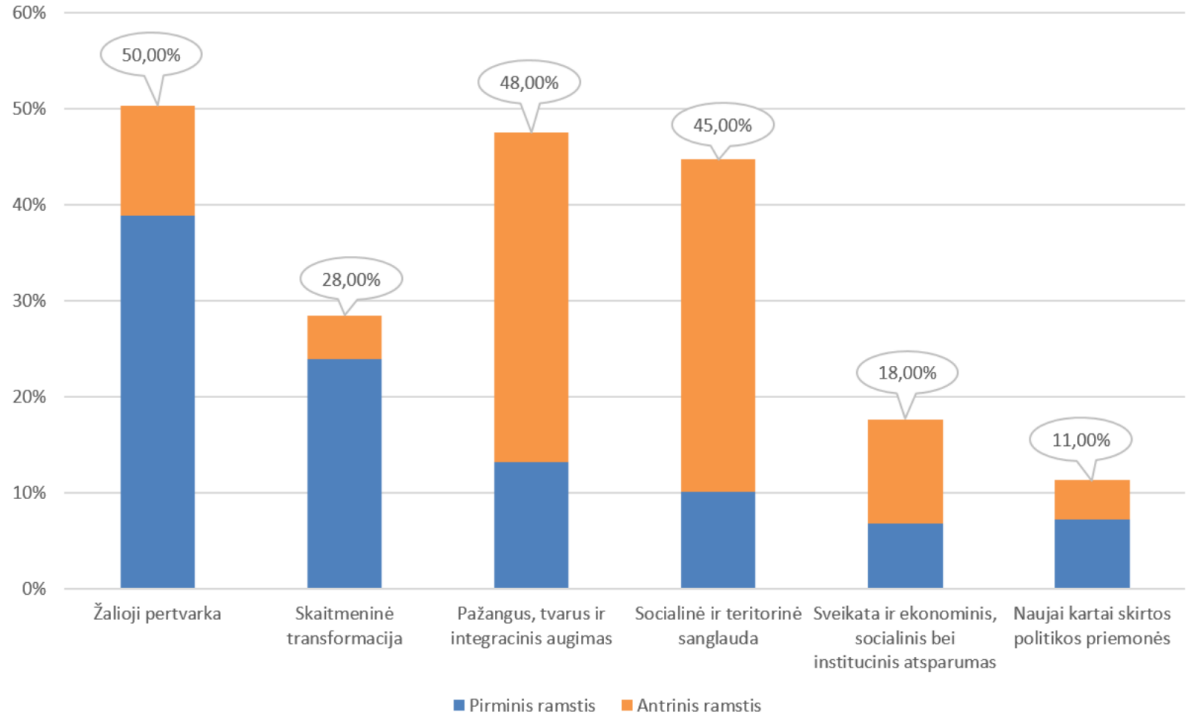
- žalioji pertvarka;
- skaitmeninė transformacija;
- pažangus, tvarus ir integracinis augimas, įskaitant ekonominę sanglaudą, darbo vietų kūrimą, našumą, konkurencingumą, mokslinius tyrimus, plėtrą ir inovacijas, ir gerai veikianti vidaus rinka su stipriomis mažosiomis ir vidutinėmis įmonėmis (MVĮ);
- socialinė ir teritorinė sanglauda;
- sveikata ir ekonominis, socialinis bei institucinis atsparumas, siekiant, be kita ko, gerinti pasirengimą krizėms ir didinti reagavimo į krizes pajėgumus;
- naujai kartai, vaikams ir jaunimui skirtos politikos priemonės, kaip antai švietimas ir įgūdžiai.

Šie šeši politikos ramsčiai atspindi prioritetines Europai svarbias politikos sritis ir bendrą EGADP taikymo sritį. Kad būtų atsižvelgiama į daugialypį atskirų priemonių pobūdį, kai viena priemonė dažnai būna susijusi su keliais ramsčiais, rengiant ataskaitas kiekviena priemonė (arba papriemonė) priskiriama dviem politikos ramsčiams (t. y. pirminiam ir antriniam ramsčiams)[12]. Toliau pateikiamoje diagramoje apžvelgiamos numatomos išlaidos pagal politikos ramsčius, grindžiamos Tarybos patvirtintais 25 planais. Didžiausi nagrinėtų valstybių narių išlaidų prioritetai yra žalioji pertvarka, pažangus, tvarus ir integracinis augimas,

[12] Priemonės pirminiam ir antriniam ramsčiams priskiriamos remiantis jų aktualumu. Pirminė priemonės paskirtis nustatoma pagal dominuojančią priemonės politikos sritį (pvz., žalioji pertvarka, skaitmeninė transformacija ir kt.). Antrinė paskirtis grindžiama antra pagal aktualumą priemonės politikos sritimi.

taip pat socialinė ir teritorinė sanglauda (jiems skirta 40–50 proc. visų išlaidų). Skaitmeninės transformacijos priemonės sudaro 29 proc. išlaidų, o politikos priemonės, susijusios su sveikata ir ekonominiu, socialiniu bei instituciniu atsparumu, – 16 proc. Tai, be kita ko, atspindi atsaką į COVID-19 pandemiją. Galiausiai 12 proc. išlaidų numatyta naujai kart

2 pav. Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planuose numatytų išlaidų dalys

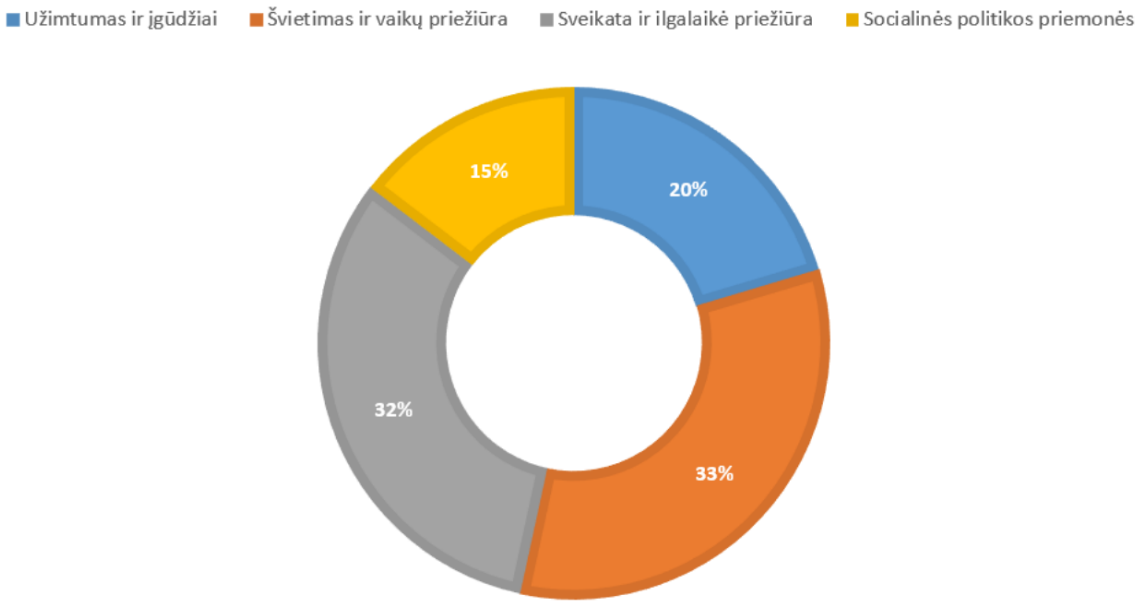
Šaltinis – ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo rezultatų suvestinė. Pastaba. Kiekviena priemone prisidedama prie dviejų politikos sričių, priskiriamų šešiems ramsčiams (pirminiam ir antriniam), todėl bendros išlaidos, susijusios su visais šioje diagramoje pavaizduotais ramsčiais, sudaro 200 proc. patvirtintuose ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planuose numatytų išlaidų. Apskaičiuotos išlaidų, susijusių su žaliosios pertvarkos ir skaitmeninės transformacijos ramsčiais, procentinės dalys skiriasi nuo apskaičiuotų išlaidų, susijusių su klimato srities ir skaitmeniniais tikslais, procentinių dalių, nes pastarosios skaičiuojamos pagal kitą metodiką (išsamiai išdėstytą EGADP reglamento VI ir VII prieduose).

Daugiau kaip ketvirtadalį visų išlaidų pagal patvirtintus planus turėtų sudaryti socialinės išlaidos, įskaitant išlaidas vaikams ir jaunimui (3 pav.). Atsižvelgiant į socialinių išlaidų svarbą po COVID-19 pandemijos, EGADP reglamentu Komisija buvo įgaliota priimti deleguotąjį aktą, kuriuo būtų nustatyta socialinių išlaidų, įskaitant išlaidas vaikams ir jaunimui, pagal Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonę ataskaitų teikimo metodika (29 straipsnio 4 dalies b punktas)[13]. Pagal Komisijos priimtą metodiką visos Priemonės lėšomis finansuojamos išlaidos, susijusios su reformomis ir investicijomis, suskirstytos į devynias plačias politikos sritis, kurios paskui sugrupuotos į keturias socialines kategorijas: 1) užimtumas ir įgūdžiai, 2) švietimas ir vaikų priežiūra, 3) sveikata ir ilgalaikė priežiūra ir 4) socialinės politikos priemonės. Socialinėms išlaidoms iš viso skirta 135 mlrd. EUR, o tai sudaro apie 30 proc. visų numatytų išlaidų. Maždaug trečdalis šios sumos skirta išlaidoms

[13] Deleguotasis reglamentas (ES) 2021/2105.

švietimui ir vaikų priežiūrai, kitas trečdalis – sveikatai ir ilgalaikei priežiūrai, o likusi dalis padalyta išlaidoms užimtumui ir įgūdžiams ir socialinės politikos priemonėms.

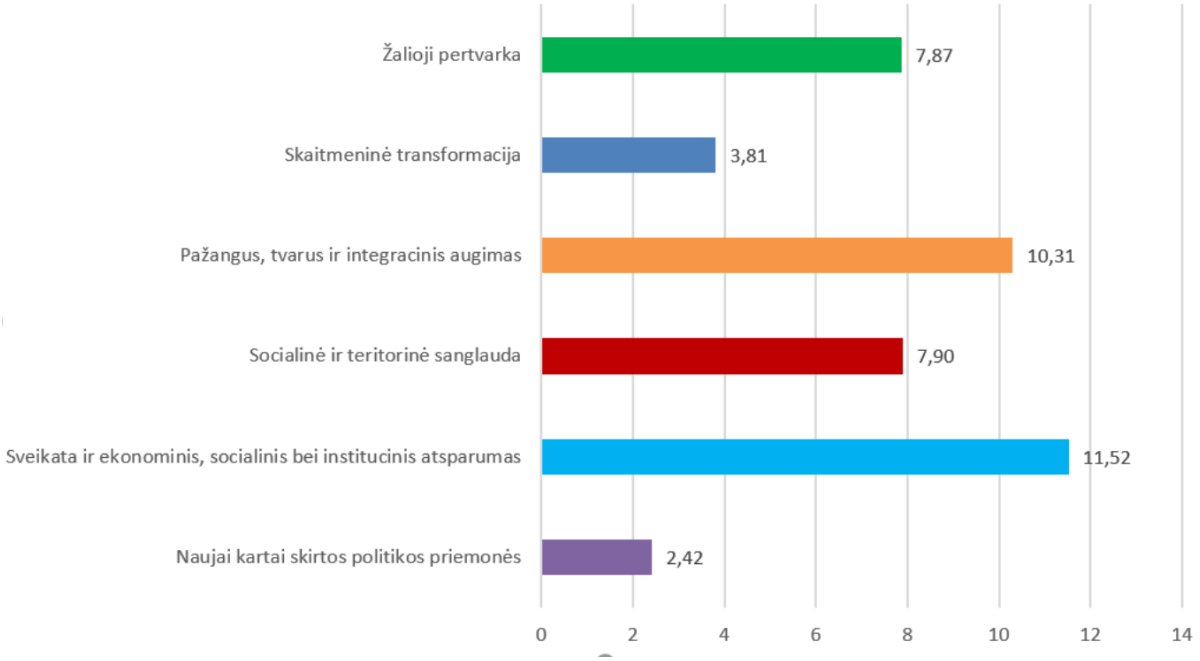
3 pav. EGADP socialinių išlaidų dalys pagal pagrindines socialines kategorijas

Pastaba. Šie duomenys atspindi visuose patvirtintuose ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planuose numatytų socialinių išlaidų pasiskirstymą. Socialinės kategorijos nustatytos ir taikomos remiantis metodika, kurią Komisija, pasikonsultavusi su Europos Parlamentu ir valstybėmis narėmis, patvirtino *Deleguotajame reglamente (ES) 2021/2105*.

Iki šiol daugiausia lėšų išmokėta pasiekus tarpines reikšmes ir siektinas reikšmes, susijusias su sveikatos ir ekonominio, socialinio bei institucinio atsparumo ir pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo sričių priemonėmis (pagal abu ramsčius išmokėta po maždaug 10 mlrd. EUR). Pasiekus tarpines reikšmes ir siektinas reikšmes, susijusias su žaliąja pertvarka bei socialine ir teritorine sanglauda, išmokėta po apytiksliai 8 mlrd. EUR. Likusi dalis (6 mlrd. EUR) numatytų išlaidų padalyta skaitmeninei transformacijai ir naujai kartai, vaikams ir jaunimui skirtoms politikos priemonėms (4 pav.).

4 pav. Mokėjimai pagal ramsčius (mlrd. EUR), neįskaitant išankstinio finansavimo

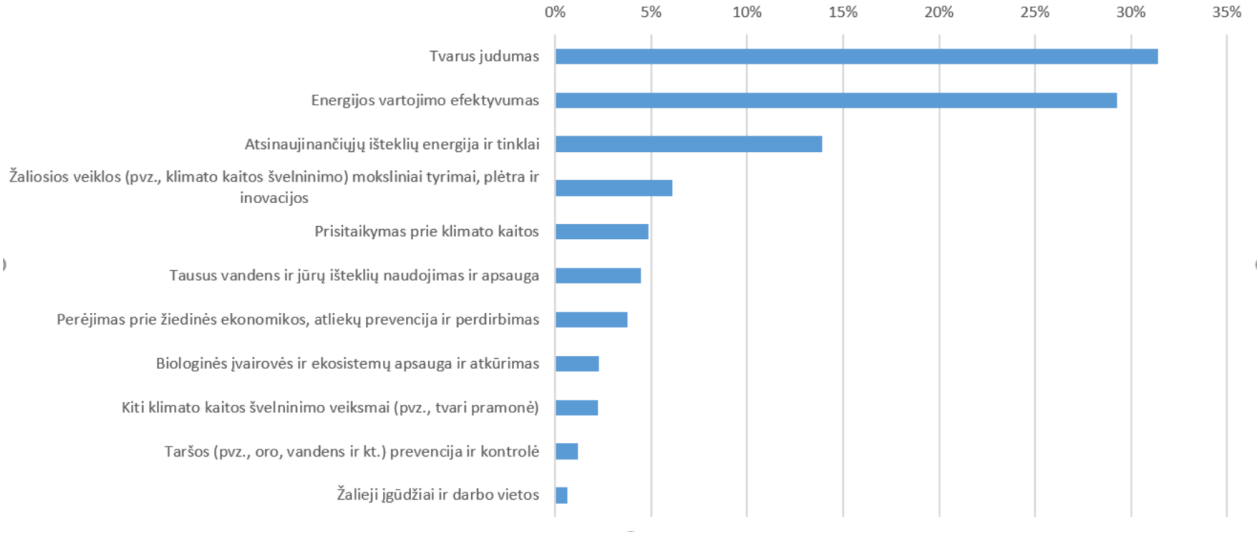

Pastaba. Ši diagrama grindžiama Komisijos sukurta metodika, skirta išlaidų pagal visus ramsčius pažangai stebėti. Pagal šią metodiką kiekvienas mokėjimas paskirstomas šešiems ramsčiams remiantis ramsčių kategorijomis, priskirtomis priemonėms, susijusioms su mokėjimo prašyme nurodytomis tarpinėmis reikšmėmis ir siektinomis reikšmėmis.

1 ramstis. Žalioji pertvarka

EGADP padės pasiekti ES tikslus iki 2030 m. bent 55 proc. sumažinti grynąjį išmetamą šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį ir iki 2050 m. užtikrinti poveikio klimatui neutralumą. EGADP lėšomis remiamos priemonės padės ne tik įgyvendinti klimato srities užmojį ir plano „REPowerEU“ tikslus, pavyzdžiui, skatinti darnų judumą, didinti energijos vartojimo efektyvumą ir naudoti daugiau atsinaujinančiųjų energijos išteklių, bet ir užtikrinti pažangą siekiant kitų aplinkos tikslų, pavyzdžiui, mažinant oro taršą, skatinant žiedinę ekonomiką ar atkuriant ir apsaugant biologinę įvairovę ir kt. Priemonėms, kuriomis prisidedama prie žaliosios pertvarkos ramsčio, iš viso skirta 249 mlrd. EUR visų valstybių narių asignavimų, kuriuos galima paskirstyti 11 politikos sričių (žr. 5 pav.).

5 pav. Išlaidų, kuriomis remiama žalioji pertvarka, pasiskirstymas pagal politikos sritis

Šaltinis – ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo rezultatų suvestinė.
Procentinės dalys atitinka bendras 25 planuose, kurie 2022 m. birželio 30 d. jau buvo patvirtinti, pagal šį politikos ramstį pažymėtas išlaidų dalis.

Iš iki šiol pasiektų tarpinių reikšmių ir siektinų reikšmių prie pirmojo ramsčio prisidedama 89 tarpinėmis reikšmėmis ir siektinomis reikšmėmis[14]. Toliau pateikiama keletas pavyzdžių.

Priemonių, kurias įgyvendinant pasiektos tarpinės reikšmės ir siektinos reikšmės, pavyzdžiai

- **Prancūzija** ėmėsi investicijų, siekdama remti privačių ir socialinių būstų renovaciją ir kapitalinį atnaujinimą energijos vartojimo efektyvumo didinimo tikslais.
- **Italija** priėmė naujus teisės aktus, kuriais skatinama biometano gamyba ir vartojimas.

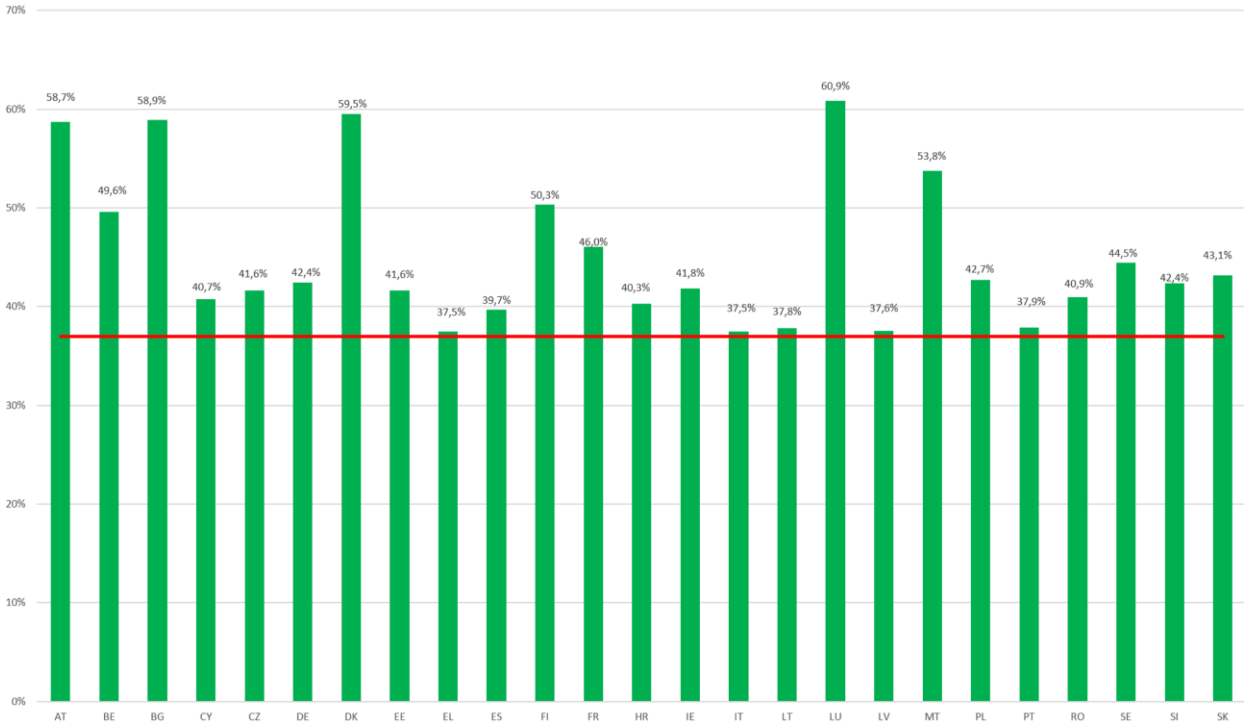
[14] Tam tikra tarpine reikšme ir siektina reikšme gali būti prisidedama prie daugiau kaip vieno ramsčio.

- **Ispanija** pradėjo įgyvendinti reformą, kuria siekiama sudaryti palankias sąlygas atsinaujinančiųjų energijos išteklių integracijai į energetikos sistemą: tinklus, kaupimo įrenginius ir infrastruktūrą.
- **Portugalija** patvirtino reformą, kuria remiamas 2030 m. žemės ūkio inovacijų darbotvarkės įgyvendinimas, mokslinius tyrimus ir inovacijas nukreipiant žemės ūkio sektoriaus, maisto ir žemės ūkio pramonės poreikiams patenkinti. Ji paskelbė pirmąjį kvietimą dalyvauti konkurse dėl investicijų pramonės sektoriaus priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimui remti.
- **Graikija** priėmė reformą, kuria siekiama sukurti elektrinių transporto priemonių įkrovimo infrastruktūros įrengimo ir eksploatavimo sistemą.
- **Kroatija** patvirtino pastatų energijos vartojimo efektyvumo didinimo ir energijos nepritekliaus mažinimo programas, pristatė Efektyvaus energijos vartojimo programą, skirtą energetikos sektoriaus priklausomybei nuo iškastinio kuro mažinti, ir priėmė Alternatyviųjų transporto sektoriaus degalų įstatymą.

EGADP reglamente reikalaujama, kad bent 37 proc. visų kiekviename ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plane numatytų asignavimų būtų skiriama klimato srities tikslams remti. Valstybių narių pasiūlytos reformos ir investicijos viršijo 37 proc. tikslą (taip pat žr. toliau pateikiamą 6 pav.). Bendros priimtuose planuose numatytos klimatui skirtos išlaidos siekia 198 mlrd. EUR ir sudaro apie 40 proc. visų pagal planus skirtų asignavimų, apskaičiuotų pagal klimato žymenų metodiką[15].

[15] Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planuose, naudojantis EGADP reglamento VI priedu, turėjo būti nurodyta ir pagrįsta, kokiu mastu kiekviena priemone visapusiškai prisidedama (100 proc.), iš dalies prisidedama (40 proc.) prie klimato srities tikslų įgyvendinimo arba šių tikslų įgyvendinimui nedaromas joks poveikis (0 proc.). Derinant koeficientus su kiekvienos priemonės išlaidų įverčiais galima apskaičiuoti, kokiu mastu planai padeda siekti klimato srities tikslo.

6 pav. Indėlis siekiant klimato srities tikslų, kaip ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano asignavimų dalis

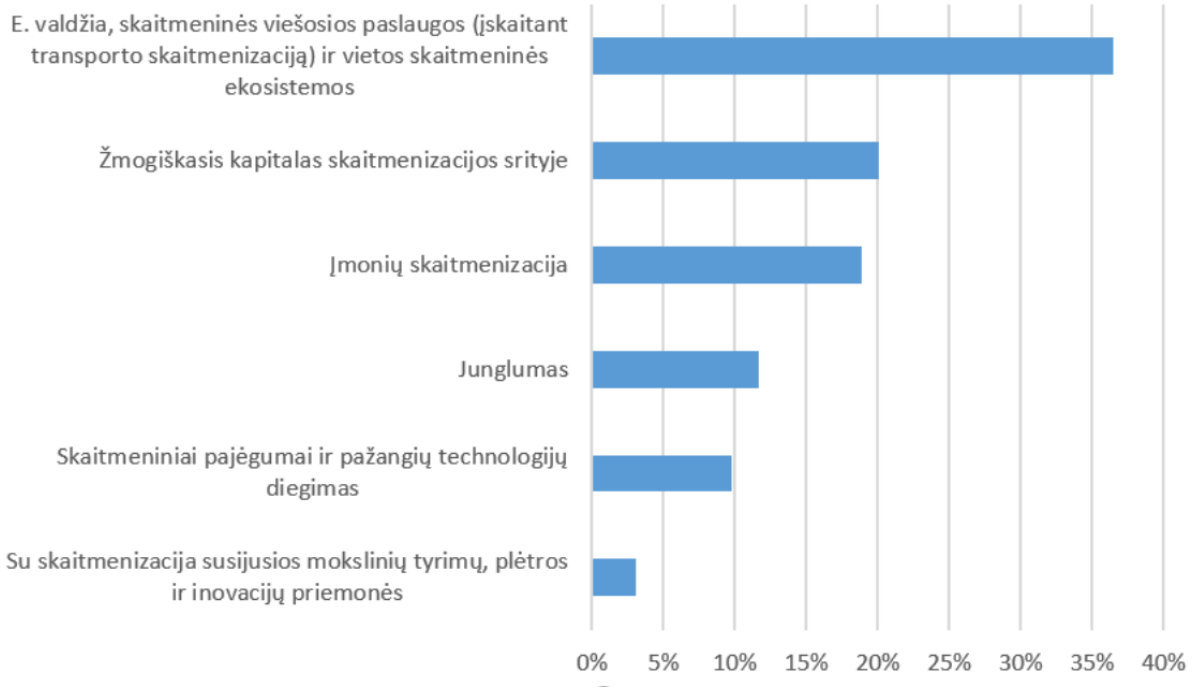

Šaltinis – ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo rezultatų suvestinė.

2 ramstis. Skaitmeninė transformacija

Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemone labai prisidedama prie Sąjungos skaitmeninės transformacijos. Į planus įtraukta daug įvairių priemonių, be kita ko, susijusių su naujos kartos skaitmeninės infrastruktūros ir pažangių technologijų diegimu, gyventojų ir darbo jėgos skaitmeninių įgūdžių ugdymu ir parama įmonių bei viešųjų paslaugų skaitmenizacijai. Skaitmeninės transformacijos ramsčiui iš viso bus skirta 141 mlrd. EUR. Šios lėšos paskirstytos skaitmeninės politikos sritims, kaip parodyta 7 pav.

7 pav. Išlaidų, kuriomis remiama skaitmeninė transformacija, pasiskirstymas pagal politikos sritis

Šaltinis – ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo rezultatų suvestinė.
Procentinės dalys atitinka bendras 25 planuose, kurie 2022 m. birželio 30 d. jau buvo patvirtinti, pagal šį politikos ramstį pažymėtas išlaidų dalis.

Iki šiol pasiektos 44 tarpinės reikšmės ir siektinos reikšmės, kuriomis prisidedama prie skaitmeninio ramsčio. Toliau pateikiama keletas teigiamai įvertintuose mokėjimo prašymuose nurodytų pasiektų tarpinių reikšmių ir siektinų reikšmių pavyzdžių.

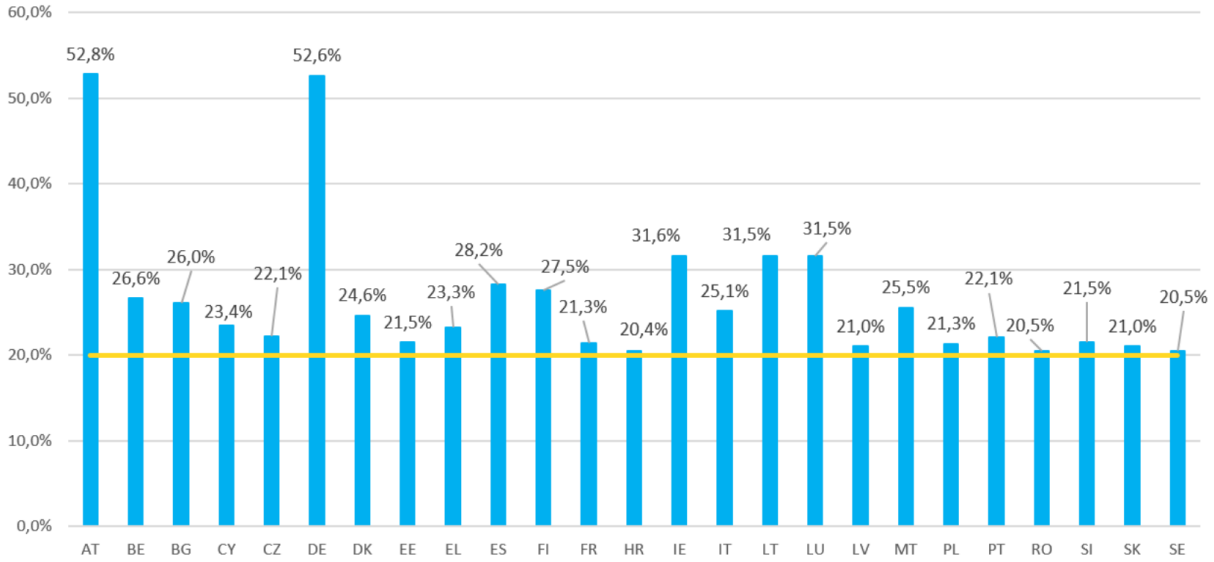
Priemonių, kurias įgyvendinant pasiektos tarpinės reikšmės ir siektinos reikšmės, pavyzdžiai

- **Italija** sudarė sutartis dėl skaitmeninio turizmo portalo sukūrimo ir paskelbė konkursus dėl nacionalinių bendriems Europos interesams svarbių mikroelektronikos ir debesijos sričių projektų nustatymo.
- **Ispanija** priėmė 2021–2025 m. MVĮ skaitmenizacijos planą ir Skaitmeninių kompetencijų planą.
- **Portugalija** pasirašė sutartis dėl 600 000 naujų nešiojamųjų kompiuterių, kuriuos ketinama skolinti mokytojams ir moksleiviams, įsigijimo ir atrinko 17 skaitmeninių inovacijų centrų, padėsiančių įmonėms skaitmenizuoti jų procesus.
- **Prancūzija** priėmė šešias pagrindinių skaitmeninių technologijų inovacijų spartinimo strategijas (kvantinių technologijų, kibernetinio saugumo, skaitmeninio švietimo, kultūros ir kūrybos sektorių, 5G ryšio ir debesijos).
- **Graikija** pagal EGADP paskolų priemonę paskelbė komerciniams bankams skirtą kvietimą teikti pasiūlymus. Ne mažiau kaip 20 proc. lėšų bus skirta skaitmeniniams tikslams remti.
- **Kroatija** Žemės ūkio ministerijoje įsteigė Skaitmeninės transformacijos projektų įgyvendinimo ir valdymo skyrių, padėsiantį užtikrinti, kad būtų suskaitmeninta bent 30 viešųjų paslaugų ir sukurta veikianti Išmani žemės ūkio platforma bei viešai prieinama atsekamumo informacinė sistema.

EGADP reglamente reikalaujama, kad bent 20 proc. visų kiekviename ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plane numatytų asignavimų būtų skiriama skaitmeniniams tikslams remti. Valstybių narių pasiūlytos reformos ir investicijos viršija 20 proc. skaitmeninį tikslą; bendros priimtuose planuose skaitmeniniams tikslams numatytos išlaidos siekia 127 mlrd. EUR ir sudaro 26 proc. visų planams skirtų asignavimų, apskaičiuotų pagal skaitmeninių žymenų metodiką[16].

[16] Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planuose, naudojantis EGADP reglamento VII priedu, turėjo būti nurodyta ir pagrįsta, kokiu mastu kiekviena priemone visapusiškai prisidedama (100 proc.), iš dalies prisidedama (40 proc.) prie skaitmeninių tikslų įgyvendinimo arba šių tikslų įgyvendinimui nedaromas joks poveikis (0 proc.). Derinant koeficientus su kiekvienos priemonės išlaidų įverčiais galima apskaičiuoti, kokiu mastu planai padeda siekti skaitmeninio tikslo.

8 pav. Indėlis siekiant skaitmeninių tikslų, kaip ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano asignavimų dalis

Šaltinis – ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo rezultatų suvestinė.

3 ramstis. Pažangus, tvarus ir integracinis augimas, įskaitant ekonominę sanglaudą, darbo vietų kūrimą, našumą, konkurencingumą, mokslinius tyrimus, plėtrą ir inovacijas, ir gerai veikianti vidaus rinka su stipriomis MVĮ

Į savo planus valstybės narės įtraukė daug reformų ir investicijų, kuriomis prisidedama prie pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo skatinimo ir jų ekonomikos bei visos Sąjungos ekonomikos atsparumo didinimo. Visų pirma, atsižvelgdamos į mažųjų, vidutinių ir didelių įmonių svarbą mūsų šalių ekonomikai ir ekonomikos atsigavimo procesui, valstybės narės pasiūlė daug priemonių, kuriomis tiesiogiai ir netiesiogiai remiamos MVĮ[17]. Iš viso pagal 25 planus, kuriuos birželio 30 d. jau buvo patvirtinusi Taryba, trečiajam ramsčiui skirta maždaug 235 mlrd. EUR, kuriais įvairiose politikos srityse skatinamas pažangus, tvarus ir integracinis augimas (žr. 9 pav.).

[17] Daugiau informacijos ir konkrečių priemonių, kuriomis remiamos MVĮ, pavyzdžių pateikiama ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo rezultatų suvestinės teminėje analizėje „Parama MVĮ“, kuri skelbiama adresu https://ec.europa.eu/economy_finance/recovery-and-resilience-scoreboard/assets/thematic_analysis/3_SME.pdf.

9 pav. Išlaidų, kuriomis remiamas pažangus, tvarus ir integracinis augimas, pasiskirstymas pagal politikos sritis

Šaltinis – ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo rezultatų suvestinė.
Procentinės dalys atitinka bendras 25 planuose, kurie 2022 m. birželio 30 d. jau buvo patvirtinti, pagal šį politikos ramstį pažymėtas išlaidų dalis.

Pažymėtina, kad iš 228 pasiektų tarpinių reikšmių ir siektinų reikšmių prie trečiojo ramsčio prisidedama 115 tarpinių reikšmių ir siektinų reikšmių. Iš to matyti, kad, siekiant atkurti ir skatinti tvarų augimą, daroma didelė pažanga. Toliau pateikiamame langelyje nurodomi keli priemonių, kurias įgyvendinant pasiektos tarpinės reikšmės ir siektinos reikšmės, pavyzdžiai.

Be to, valstybės narės sėkmingai įgyvendina reformas ir investicijas, siekdamos padėti MVĮ atsigauti ir suteikti joms daugiau galimybių gauti finansavimą, be kita ko, pasinaudojant EGADP lėšomis. Pavyzdžiui, Kroatija, siekdama didinti ekonomikos konkurencingumą, šiuo metu įgyvendina verslo ir reglamentavimo aplinkos reformą, o ją įgyvendinant itin daug dėmesio skiriama ekonominiam MVĮ taikomo reglamentavimo poveikiui. Graikija pertvarkys savo verslo aplinką sumažindama įmonėms, įskaitant MVĮ, tenkančią administracinę ir reglamentavimo naštą. Kalbant konkrečiau, vykdant šią reformą bus sumažintas įvairių procedūrų, pavyzdžiui, paskolų suteikimo, elektros prijungimo, nuosavybės registravimo ir statybos leidimų išdavimo, sudėtingumas, išlaidos ir trukmė. Graikijos plane taip pat numatyta pertvarkyti viešųjų pirkimų sistemą, siekiant, *inter alia*, MVĮ sudaryti palankesnes sąlygas dalyvauti viešuosiuose pirkimuose. Italijoje, vykdant viešųjų pirkimų reformą, ketinama supaprastinti viešųjų pirkimų taisykles ir procedūras, įmonėms suteikti daugiau teisinio tikrumo, sparčiau skirti sutartis ir mažinti atvejų, kai viešojo administravimo institucijos pavėluotai atlieka mokėjimus, skaičių, o tai bus naudinga ir MVĮ.

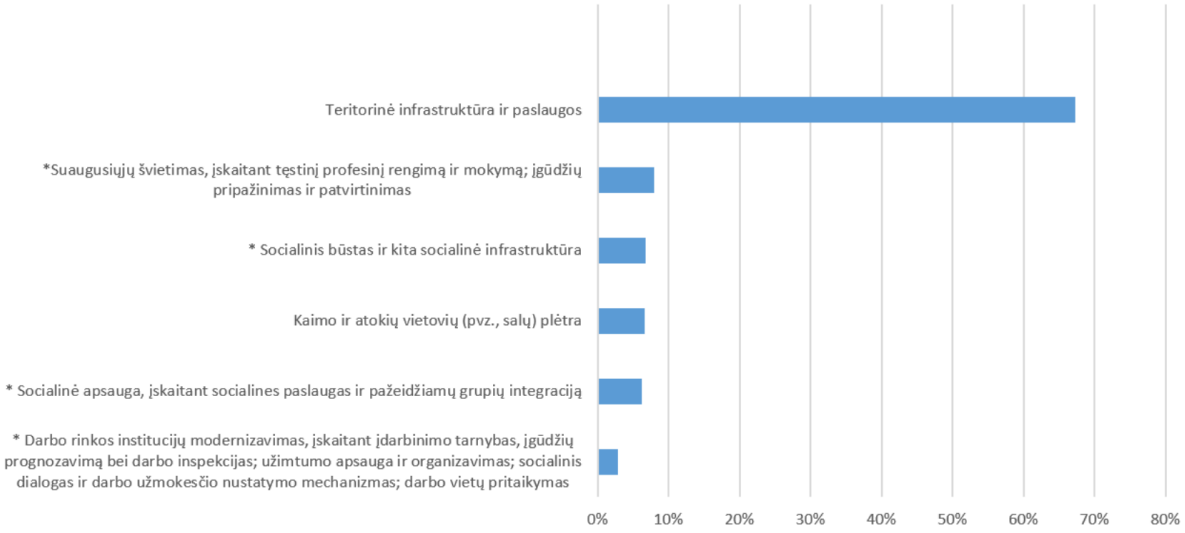
Priemonių, kurias įgyvendinant pasiektos tarpinės reikšmės ir siektinos reikšmės, pavyzdžiai

- **Portugalija** paskelbė vykdysianti reformą, kuria siekiama sukurti būtinas teisines ir reguliavimo sąlygas, kad būtų galima laipsniškai pradėti vartoti vandenilį iš atsinaujinančiųjų energijos išteklių, kaip numatyta Nacionalinėje vandenilio strategijoje, ir ėmėsi investicijų verslo priėmimo zonoms modernizuoti, kad intervencinėmis priemonėmis būtų didinamas aplinkos tvarumas ir spartinama skaitmenizacija.
- **Prancūzija**, siekdama skatinti inovacijas, susijusias su perėjimu prie žaliosios ekonomikos, rėmė investicijas į pažangių technologijų, susijusių su žaliąja pertvarka, mokslinius tyrimus (projektus, įgyvendinamus pagal septynias spartinimo strategijas: i) nuo iškastinio kuro atsieto vandenilio, ii) pramonės priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimo, iii) tvarių žemės ūkio sistemų, iv) perdirbtųjų medžiagų antrinio perdirbimo ir pakartotinio integravimo, v) tvarių miestų ir novatoriškų pastatų, vi) skaitmenizacijos ir judumo priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimo ir vii) biologinių produktų ir pramoninių biotechnologijų – tvarių degalų).
- **Graikija**, rengdama teisės aktus, numatė atlikti reformą, kurios paskirtis – sukurti paskatų sistemą įmonių našumui ir tarptautinimui skatinti (didinant įmonių dydį).
- **Italija** ėmėsi investicijų turizmo sektoriuje veikiančioms įmonėms remti, visų pirma pasitelkdama fondus, kuriais siekiama didinti turizmo sektoriaus įmonių konkurencingumą. Be to, pertvarkius viešosios įstaigos SIMEST valdomą fondą 394/81 ir užtikrinus jo refinansavimą, tiksline parama ir finansavimu jau pasinaudojo 4 000 MVĮ.
- **Kroatija** priėmė ES fondų institucinės struktūros įstatymą, padėsiantį stiprinti pajėgumus panaudoti šių fondų lėšas ir sparčiau įgyvendinti investicinius projektus.
- **Ispanija** pradėjo įgyvendinti dvi svarbias reformas: viena iš jų siekiama suderinti audiovizualinio sektoriaus reguliavimo sistemą (tai suteiks galimybę Ispanijai tapti Europos audiovizualiniu centru), o kita – pertvarkyti viešąsias mokslinių tyrimų organizacijas ir racionalizuoti jų struktūrą ir veiklą.

4 ramstis. Socialinė ir teritorinė sanglauda

Valstybės narės įtraukė daug priemonių socialinei ir teritorinei sanglaudai remti, kuriomis ypač prisidedama prie Europos socialinių teisių ramsčio įgyvendinimo. Kalbant konkrečiau, pagal 25 Tarybos iki šiol patvirtintus ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planus ketvirtojo ramsčio tikslams įgyvendinti bus skirta apie 222 mlrd. EUR. Išlaidų pasiskirstymas pagal šio ramsčio politikos sritis pavaizduotas 10 pav.

10 pav. Išlaidų, kuriomis remiama socialinė ir teritorinė sanglauda, pasiskirstymas pagal politikos sritis

Šaltinis – ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo rezultatų suvestinė.
Procentinės dalys atitinka bendras 25 planuose, kurie 2022 m. birželio 30 d. jau buvo patvirtinti, pagal šį politikos ramstį pažymėtas išlaidų dalis. Socialinių išlaidų ataskaitų teikimo metodika, nustatyta Deleguotajame reglamente (ES) 2021/2105, visapusiškai suderinta su išlaidų pagal šešis ramsčius ataskaitų teikimo metodika ir į ją integruota. Pagal šį ramstį žvaigždute (*) pažymėtos politikos sritys naudojamos pagal Priemonę teikiant socialinių išlaidų, įskaitant išlaidas vaikams ir jaunimui, ataskaitas.

Kalbant apie 2022 m. birželio 30 d. teigiamai įvertintus mokėjimo prašymus, prie ketvirtojo ramsčio prisidedama 82-omis iš pasiektų tarpinių reikšmių ir siektinų reikšmių. Verta pabrėžti, kad 28-iomis iš pasiektų tarpinių reikšmių ir siektinų reikšmių užimtumas remiamas plačiąja prasme[18], o iš to matyti, kad valstybės narės nuo pat pradinių ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planų įgyvendinimo etapų yra tvirtai įsipareigojusios kurti aukštos kokybės darbo vietas.

[18] Šios tarpinės reikšmės susijusios su priemonėmis, kuriomis prisidedama prie Deleguotajame reglamente (ES) 2021/2105 nustatytos socialinės kategorijos „Užimtumas“.

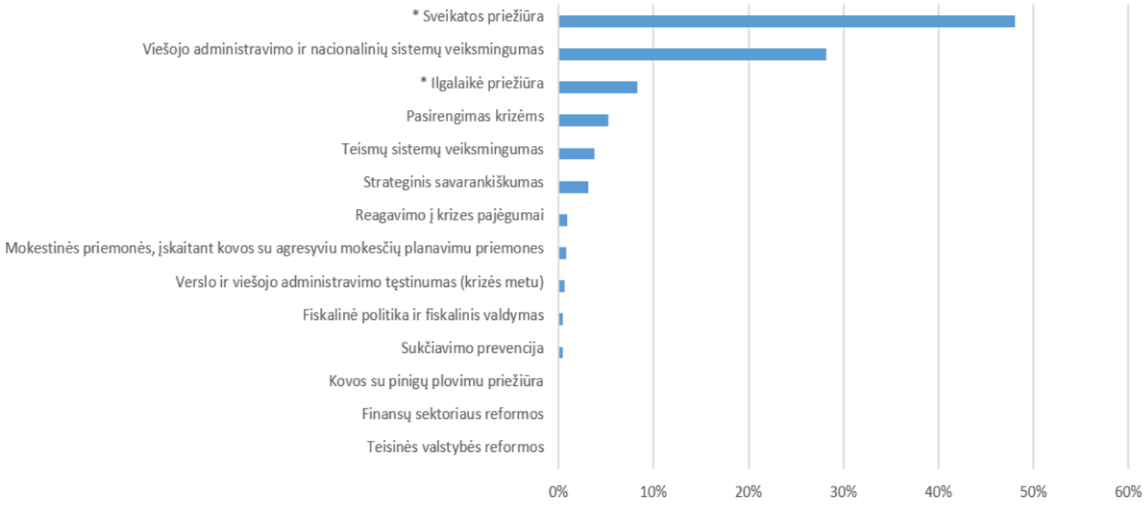
Priemonių, kurias įgyvendinant pasiektos tarpinės reikšmės ir siektinos reikšmės, pavyzdžiai

- **Prancūzija** ėmėsi investicijų teritorinei infrastruktūrai ir paslaugoms remti, pavyzdžiui, vietos lygmens geležinkelio linijoms atnaujinti, ir patvirtino reformą, kuria įgaliojimai perduodami vietos valdžios institucijoms. Be to, Prancūzija patvirtino tam tikrų projektų, pavyzdžiui, susijusių su viešajam transportui ir bendroms kelionėms automobiliu skirtų eismo juostų įrengimu, finansavimo susitarimus.
- **Italija** ėmėsi investicijų, kuriomis siekiama remti pažeidžiamus asmenis ir užkirsti kelią apgyvendinimui specialiose įstaigose, šiuo tikslu teikiant paramą pažeidžiamoms šeimoms, deinstitucionalizuojant vyresnio amžiaus asmenų priežiūros paslaugas, stiprinant namuose teikiamas socialines paslaugas, kad būtų išvengta hospitalizavimo, ir tobulinant socialines paslaugas, kad būtų užkirstas kelias socialinių darbuotojų pervargimui. Ji taip pat pradėjo naują reformą, kuria siekiama modernizuoti aktyvią darbo rinkos politiką ir tobulinti profesinio mokymo sistemą.
- **Portugalija** paskelbė apie naują reformą, kuria siekiama parengti nacionalinį aprūpinimo būstu planą, kartu imantis atitinkamų investicijų regionuose esančių būstų sąlygoms gerinti.
- **Graikija** parengė energijos nepritekliaus mažinimo veiksmų planą, į kurį įtraukta tikslinių politikos priemonių, skirtų ekonomiškai pažeidžiamų namų ūkių gyvenamųjų pastatų energijos vartojimo efektyvumui didinti.
- **Kroatija** priėmė 2021–2027 m. nacionalinį kovos su skurdu ir socialine atskirtimi veiksmų planą, kuriuo siekiama gerinti kasdienį asmenų, kuriems gresia skurdas ir kurie patiria didelį materialinį nepriteklių, gyvenimą. Šiuo planu sukuriamos svarbios sąlygos teisės aktų, susijusių su Nacionaliniu socialinių paslaugų plėtros planu, reformai, padėsiančiai deinstitucionalizuoti ilgalaikės priežiūros paslaugas ir toliau plėtoti tokias namuose ir bendruomenės teikiamas paslaugas. Kroatija taip pat patobulino savo darbo įstatymus, be kita ko, iš dalies pakeitė Minimaliojo darbo užmokesčio įstatymą, panaikino galimybę atsisakyti minimaliojo darbo užmokesčio, sustiprino kontrolės priemones ir iš naujo nustatė baudas, kad būtų išvengta nemokėjimo.

5 ramstis. Sveikata ir ekonominis, socialinis bei institucinis atsparumas, siekiant, be kita ko, gerinti pasirengimą krizėms ir didinti reagavimo į krizes pajėgumus

Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planuose daug dėmesio skiriama sveikatos ir ekonominio, socialinio bei institucinio atsparumo skatinimo priemonėms, kuriomis siekiama stiprinti sveikatos priežiūros sistemas ir gerinti institucijų atsparumą bei pasirengimą. Susijusios reformos ir investicijos, kurioms skirta apie 87 mlrd. EUR (žr. 10 pav. pateiktą pasiskirstymą), padeda siekti penktojo ramsčio tikslų. Jau pasiektos 98 tarpinės reikšmės ir siektinos reikšmės, ir iš to aiškiai matyti, jog valstybės narės deda daug pastangų, kad padidintų savo atsparumą ir padarytų pažangą atviro strateginio Sąjungos savarankiškumo stiprinimo srityje.

11 pav. Išlaidų, kuriomis remiama sveikata ir ekonominis, socialinis bei institucinis atsparumas, pasiskirstymas

Šaltinis – ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo rezultatų suvestinė. Procentinės dalys atitinka bendras 25 planuose, kurie 2022 m. birželio 30 d. jau buvo patvirtinti, pagal šį politikos ramstį pažymėtas išlaidų dalis. Socialinių išlaidų ataskaitų teikimo metodika, nustatyta Deleguotajame reglamente (ES) 2021/2105, visapusiškai suderinta su išlaidų pagal šešis ramsčius ataskaitų teikimo metodika ir į ją integruota. Pagal šį ramstį žvaigždute (*) pažymėtos politikos sritys naudojamos taikant socialinių išlaidų metodiką.

Toliau pateikiama keletas priemonių, kurias įgyvendinant pasiektos tarpinės reikšmės ir siektinos reikšmės, pavyzdžių.

Priemonių, kurias įgyvendinant pasiektos tarpinės reikšmės ir siektinos reikšmės, pavyzdžiai

- **Prancūzija** nacionalinę sveikatos priežiūros sistemą patobulino įgyvendindama reformą, kuri apima ligoninių valdymo supaprastinimą, joms suteikiant daugiau lankstumo organizuoti savo veiklą.
- **Graikija** patvirtino visapusiškos reformos, susijusios su mokesčių teisės aktų kodifikavimu ir supaprastinimu, veiksmų gaires ir naujas investicijas į regioninių civilinės saugos centrų statybą.
- **Italija** įgyvendino civilinės ir baudžiamosios teisenos reformą ir skyrė investicijų ligoninių skaitmeninės įrangos atnaujinimui.
- **Portugalija** rėmė viešojo administravimo skaitmenizaciją, kad piliečiams ir įmonėms būtų teikiamos skaitmeninės, paprastos, įtraukios ir saugios viešosios paslaugos, ir priėmė naują dekretą dėl psichikos sveikatos, kuriame nustatyti psichikos sveikatos priežiūros organizavimo principai.
- **Ispanija** modernizavo ekonomikos valdymo institucinę struktūrą.
- **Kroatija**, siekdama tobulinti biudžeto procesus ir stiprinti fiskalinę sistemą, priėmė Biudžeto įstatymą. Siekiant stiprinti kovos su korupcija sistemą, priimtas naujasis Interesų konfliktų prevencijos įstatymas ir 2021–2030 m. kovos su korupcija strategija. Be to, priimtas 2021–2027 m. nacionalinis sveikatos apsaugos plėtros planas, kuriame nustatyti konkretūs tikslai, priemonės ir veikla, susiję su sveikatos priežiūros sistemos tobulinimu ir sveikatos priežiūros rezultatų gerinimu.

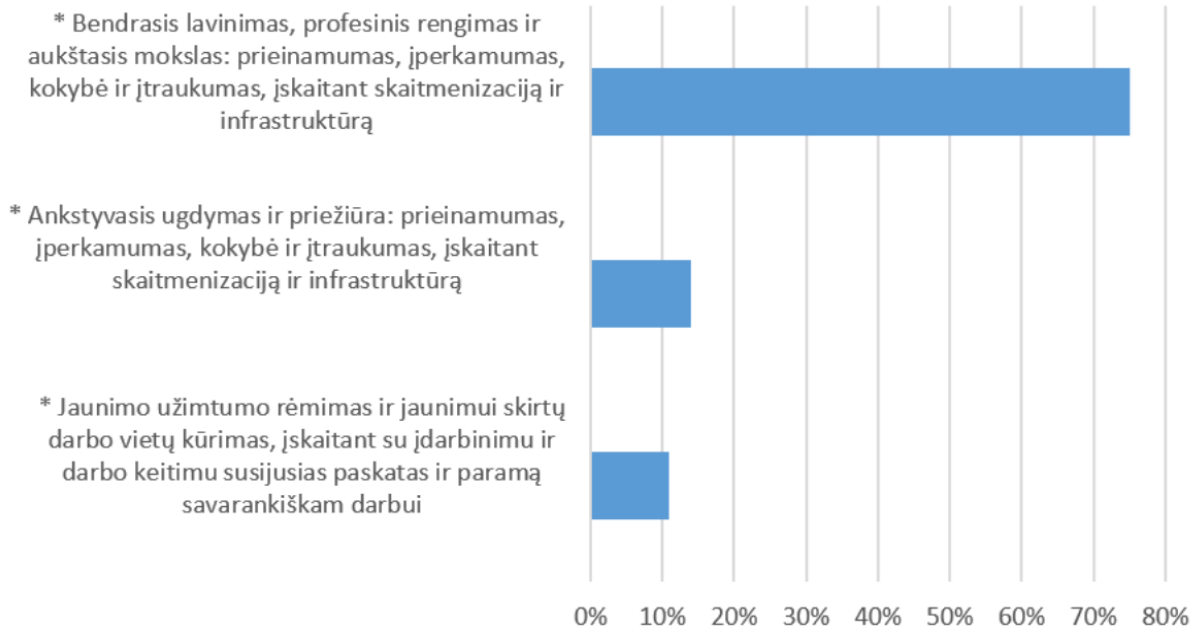
Stiprinti institucijas ir gerinti pasirengimą krizėms bei reagavimo į krizes pajėgumus taip pat reiškia skatinti atvirą strateginį Sąjungos savarankiškumą. Šioje srityje kai kurios valstybės narės investuos į savo kibernetinio saugumo sistemų stiprinimą. Ispanija stiprins piliečių, MVĮ ir specialistų kibernetinio saugumo pajėgumus ir sieks gerinti bendrą šio sektoriaus ekosistemą, o Rumunija užtikrins viešųjų ir privačiųjų subjektų, kuriems priklauso ypatingos svarbos infrastruktūros objektai, kibernetinį saugumą. Slovakija įrengs ir atnaujins elektros energijos gamybos iš atsinaujinančiųjų išteklių infrastruktūrą ir didins elektros sistemų lankstumą, kad būtų galima geriau integruoti atsinaujinančiuosius energijos išteklius, o tai padės didinti jos energetinę nepriklausomybę. Kai kurios valstybės narės taip pat investuos į strategiškai svarbiais laikomus pramonės projektus, pavyzdžiui, Prancūzija investuos į aeronautikos ir kosmoso sektorius.

6 ramstis. Naujai kartai skirtos politikos priemonės

Įgyvendinant naujai kartai, vaikams ir jaunimui skirtas politikos priemones pirmiausia daugiausia dėmesio skiriama švietimui, mokymui, ankstyvajam ugdymui ir priežiūrai, taip pat jaunimo užimtumo rėmimo priemonėms. Maždaug trys ketvirtadaliai visų su

šeštuoju ramsčiu susijusių išlaidų (56 mlrd. EUR) skirta bendrajam lavinimui, profesiniam rengimui ir aukštajam mokslui. Likę 25 proc. lėšų beveik po lygiai padalyta ankstyvajam ugdymui ir priežiūrai bei jaunimo užimtumo rėmimui.

12 pav. Išlaidų, kuriomis remiamos naujai kartai skirtos politikos priemonės, pasiskirstymas pagal politikos sritis

Šaltinis – ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo rezultatų suvestinė. Procentinės dalys atitinka bendras 25 planuose, kurie 2022 m. birželio 30 d. jau buvo patvirtinti, pagal šį politikos ramstį pažymėtas išlaidų dalis. Socialinių išlaidų ataskaitų teikimo metodika, nustatyta Deleguotajame reglamente (ES) 2021/2105, visapusiškai suderinta su išlaidų pagal šešis ramsčius ataskaitų teikimo metodika ir į ją integruota. Pagal šį ramstį žvaigždute (*) pažymėtos politikos sritys naudojamos taikant socialinių išlaidų metodiką.

Iš tarpinių reikšmių ir siektinų reikšmių, susijusių su šeštuoju ramsčiu, pasiekta 18 tarpinių reikšmių ir siektinų reikšmių. Šios tarpinės reikšmės ir siektinos reikšmės susijusios su aktyvios darbo rinkos politikos priemonėmis, remiant skaitmeninę švietimo sistemos pertvarką, teikiant paramą mokymui ir pameistrystei skirtas samdos subsidijas, taip pat remiant jaunimo aukštojo mokslo sistemą.

Priemonių, kurias įgyvendinant pasiektos tarpinės reikšmės ir siektinos reikšmės, pavyzdžiai

- **Ispanija**, vykdydama platesnio masto aktyvios darbo rinkos politikos modernizavimo reformą, pateikė Kovos su jaunimo nedarbu veiksmų planą.
- **Portugalija** naujomis investicijomis rėmė skaitmeninę švietimo sistemos pertvarką.
- **Prancūzija** pradėjo teikti naujas subsidijas pameistrystės programoms, skatina bakalaureato studijas baigusius moksleivius tęsti mokslus aukštosiose mokyklose ir remia mokymo, mokslinių tyrimų, plėtros ir inovacijų ekosistemas.
- **Italija**, siekdama išvengti apgyvendinimo specialiose įstaigose, ėmėsi naujų investicijų, skirtų pažeidžiamiems asmenims.

II.b. EGADP indėlis sprendžiant lyčių nelygybės problemą

COVID-19 krizės poveikis lyčių lygybei

Per COVID-19 krizę ES išryškėjo ir padidėjo su lyčių nelygybe susijusios problemos. Per šią krizę padidėjo neigiamas tėvystės ir (arba) motinystės poveikis užimtumui ir dirbtoms valandoms – 2020 m. mažus vaikus auginančių moterų užimtumo lygis ES buvo 11,8 proc. punkto mažesnis už vaikų neturinčių moterų užimtumo lygį[19]. Dėl neapmokamų priežiūros pareigų ES darbo rinkoje nedalyvauja apie 7,7 mln. moterų ir tik 450 000 vyrų[20]. Tokią padėtį lemia ilgalaikiai moterų ir vyrų darbo nuo krizės nukentėjusiuose sektoriuose ir vertimosi nuo krizės nukentėjusiomis profesijomis skirtumai, pavyzdžiui, tai, kad labai daug moterų dirba sektoriuose, kuriems karantinas padarė itin didelį neigiamą poveikį, taip pat lyčių skirtumai nuotolinio darbo srityje ir staigaus neapmokamo priežiūros darbo krūvio padidėjimo pasekmės.

Fizinis, psichologinis ir socialinis pandemijos poveikis, dėl kurio taip pat padidėjo nelygybė, visų pirma turėjo įtakos moterims, vaikams ir nepalankioje padėtyje esančioms grupėms[21]**.** Svarbūs veiksniai, į kuriuos reikia atkreipti dėmesį, yra dažnesni smurto šeimoje atvejai ir didesnis pandemijos poveikis moterų ir nepalankioje padėtyje esančių grupių psichikos sveikatai[22].

[19] 2022 m. bendra užimtumo ataskaita, žr. https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:ac9248f7-4d16-11ec-91ac-01aa75ed71a1.0015.02/DOC_1&format=PDF.
[20] EIGE (2021), *Gender inequalities in care and consequences for the labour market*.
[21] Pavyzdžiui, neįgaliesiems, vyresnio amžiaus asmenims ir iš rasinių ar etninių mažumų kilusiems asmenims.
[22] EIGE, žr. https://eige.europa.eu/publications/gender-equality-index-2021-health.

Lyčių lygybės aspektai per Europos semestrą

Kiekvienais metais per Europos semestrą Komisija Tarybai teikia pasiūlymus dėl tam tikrų konkrečioms šalims skirtų rekomendacijų (KŠSR), kad būtų pagerintas valstybių narių ekonominės, fiskalinės, užimtumo ir socialinės politikos koordinavimas. Tai – Europos Sąjungos ekonomikos valdymo sistemos dalis. Paskelbus Europos socialinių teisių ramstį, Europos semestre taip pat nustatytas pagrindas koordinuoti ir stebėti valstybių narių pastangas įgyvendinti šiuo ramsčiu nustatytus principus ir teises, susijusius su lygiomis galimybėmis ir galimybe įsidarbinti, tinkamomis darbo sąlygomis ir socialine apsauga bei įtrauktimi. Antrasis principas konkrečiai skirtas lyčių lygybei, o trečiasis principas – lygioms galimybėms.

Iki šiol patvirtintuose ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planuose valstybės narės sprendžia didelę dalį uždavinių, nustatytų 2019 m. pateiktose su lyčių lygybe susijusiose konkrečioms šalims skirtose rekomendacijose. 2019 m. su lyčių lygybe susijusios KŠSR buvo pateiktos devynioms šalims (Airijai, Austrijai, Čekijai, Estijai, Italijai, Kiprui, Lenkijai, Slovakijai ir Vokietijai). Jos apėmė tokius klausimus kaip būtinybė didinti moterų dalyvavimą darbo rinkoje ir teikti ankstyvojo ugdymo ir priežiūros, taip pat ilgalaikės priežiūros paslaugas, nes tai yra būtina tokiam dalyvavimui užtikrinti, taip pat būtinybė šalinti finansinius veiksnius, skatinančius dirbti mažiau valandų, ir mažinti vyrų ir moterų darbo užmokesčio skirtumą.

Atsižvelgiant į COVID-19 pandemiją, 2019 m. pateiktos KŠSR išliko aktualios ir 2020 m. ir buvo papildytos rekomendacijomis, kuriomis sprendžiami papildomi dėl šios krizės atsiradę uždaviniai. Kadangi 2020 m. Europos semestre labai pasikeitė konkrečioms šalims skirtų rekomendacijų teminė sritis, nebuvo pateikta jokių KŠSR su aiškiomis nuorodomis į lyčių lygybę, tačiau 22 valstybėms narėms buvo pateiktos KŠSR, kuriose apskritai kalbama apie nepalankioje padėtyje esančias grupes. Daugelio KŠSR konstatuojamosiose dalyse taip pat buvo nagrinėjami lygybės klausimai, pabrėžiant jų svarbą įvairiose politikos srityse. Nors 2021 m. nebuvo pateikta nefiskalinių KŠSR, 2022 m. trims šalims (Austrijai, Lenkijai ir Vokietijai) buvo pateiktos su lyčių lygybe susijusios KŠSR, kuriose daugiausia dėmesio skirta moterų dalyvavimui darbo rinkoje ir vaikų priežiūros paslaugų teikimui.

EGADP ir lyčių lygybė

EGADP lygybės aspektams skiriama daug dėmesio, nors jie ir nėra vienas iš oficialių kriterijų, kuriais remdamasi Komisija vertina nacionalinius planus. EGADP reglamente reikalaujama, kad valstybės narės paaiškintų, kaip jų atitinkamais planais prisidedama prie lyčių lygybės ir lygių galimybių visiems užtikrinimo, laikantis Europos socialinių teisių ramsčio 2 ir 3 principų, 5-ojo darnaus vystymosi tikslo (DVT) užtikrinti lyčių lygybę ir įgalinti visas moteris ir mergaites ir, kai tinkama, nacionalinės lyčių lygybės strategijos[23]. Reglamente

[23] 2021 m. vasario 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2021/241, kuriuo nustatoma ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonė, 18 straipsnio 4 dalies o punktas.

taip pat reikalaujama, kad valstybės narės apibūdintų savo priemonių suderinamumą ir papildomumą su kitomis politikos priemonėmis, taip pat su finansavimu iš kitų ES šaltinių, be kita ko, „Europos socialinio fondo +“ (ESF+).

Tarp bendrųjų Reglamento tikslų nurodyta, kad pagal Priemonę mažinant krizės poveikį itin daug dėmesio turi būti skiriama moterims (visų pirma žr. 4 straipsnį ir 18 straipsnio 4 dalies o punktą). Be to, Priemonės taikymo sritis apima ketvirtą ramstį (žr. 3 straipsnio d punktą), pagal kurį daugiausia dėmesio skiriama socialinei ir teritorinei sanglaudai, o sąvoka „socialinė“ apima lyčių lygybės ir lygių galimybių didinimą. Su lygybe susiję klausimai taip pat sprendžiami siekiant tikslo mažinti socialinį pažeidžiamumą – socialinio pažeidžiamumo mažinimas yra vienas iš planų vertinimo kriterijų.

Galiausiai Reglamento 17 straipsnio 3 dalyje reikalaujama, kad įgyvendinant planus būtų sprendžiami visi uždaviniai arba didelė dalis uždavinių, nustatytų atitinkamose KŠSR, įskaitant 2019 ir 2020 m. valstybėms narėms pateiktas KŠSR, kurios buvo tiesiogiai ar netiesiogiai susijusios su tikslu didinti lyčių lygybę. Planų rengimo etapu Komisija nuolat ragino valstybes nares nacionaliniuose planuose atsižvelgti į lygybės aspektus. Vadovaudamasi Lyčių lygybės strategijoje nustatytu dvejopu požiūriu[24], Komisija ragino valstybes nares į planus įtraukti tikslines priemones, skirtas lygybei skatinti, taip pat integruoti lygybės aspektus.

Lyčių lygybės ataskaitų teikimas įgyvendinant ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planus

Komisija skatina ES ir valstybių narių lygmenimis kurti ataskaitų teikimo priemones, kad būtų galima stebėti, kaip įgyvendinama EGADP, ir užtikrinti, kad ja būtų prisidedama prie ES ir ekonomikos atsigavimo įtraukumo didinimo, be kita ko, pasirūpinant, kad įvairūs teikiami duomenys būtų suskirstyti pagal lytis. Šiuo tikslu Komisija priėmė du deleguotuosius aktus: a) dėl ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo rezultatų suvestinės ir bendrų rodiklių ir b) dėl socialinių išlaidų *ex post* ataskaitų teikimo. Abu šie deleguotieji aktai įsigaliojo 2021 m. gruodžio 2 d.

Į šiuos deleguotuosius aktus įtraukta keletas nuostatų, skirtų EGADP poveikiui lytims stebėti:

- Deleguotuoju reglamentu (ES) 2021/2106[25] nustatyta 14 bendrų rodiklių, pagal kuriuos valstybės narės teikia pažangos, padarytos siekiant Priemonės tikslų, ataskaitas. Pagal keturis iš šių bendrų rodiklių duomenis reikia suskirstyti pagal lytis;

[24] Šioje strategijoje laikomasi dvejopo požiūrio, pagal kurį lyčių aspektas integruojamas kartu imantis tikslinių veiksmų.
[25] Deleguotasis reglamentas (ES) 2021/2106, kuriuo nustatomi ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo rezultatų suvestinės bendri rodikliai ir išsamiai apibrėžiami jos elementai.

- kad būtų galima stebėti EGADP indėlį siekiant lyčių lygybės, Komisija, konsultuodamasi su valstybėmis narėmis, pagal Deleguotajame reglamente (ES) 2021/2105[26] nustatytą metodiką savo vertinimo priemonėse pažymėjo priemones, kurias taikant skiriama dėmesio lyčių lygybei.

Svarbu tai, kad dėl metodikos apribojimų, vertinimo *ex ante* pobūdžio ir rezultatais grindžiamo EGADP pobūdžio, remiantis pačiais planais negalima tiesiogiai nustatyti tikrojo poveikio lyčių lygybei ir su ja susijusių išlaidų.

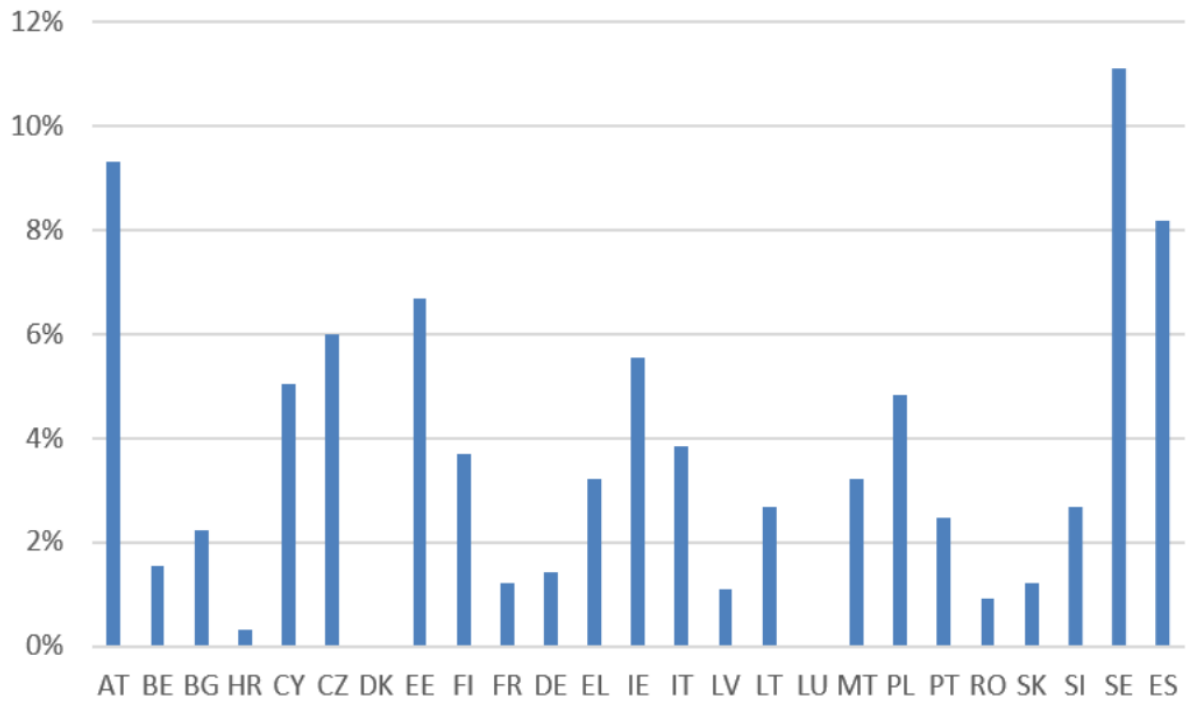
Į nacionalinius planus įtrauktos priemonės, kurias taikant skiriama dėmesio lyčių lygybei

Remiantis Komisijos konsultuojantis su valstybėmis narėmis atitinkamoms planų priemonėms priskirtomis lyčių lygybės žymomis, laikoma, kad taikant 129 priemones, įtrauktas į 25 planus, kurie 2022 m. birželio 30 d. jau buvo patvirtinti, dėmesio lyčių lygybei skiriama. Priemonių pasiskirstymas pagal valstybes nares pavaizduotas 13 pav.[27]

[26] 2021 m. rugsėjo 28 d. Deleguotasis reglamentas (ES) 2021/2105, kuriuo nustatoma socialinių išlaidų ataskaitų teikimo metodika ir taip papildomas Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2021/241, kuriuo nustatoma ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonė. Pažymėtina, kad Komisija šią metodiką taikė ne tik socialinio pobūdžio priemonėms, bet ir visoms kitoms į patvirtintus ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planus įtrauktoms priemonėms, kurias taikant skiriama dėmesio lyčių lygybei, kad planuose būtų labiau atsižvelgiama į šį aspektą. Nebuvo būtina, kad lyčių lygybei atitinkamose priemonėse būtų skiriama daugiausia dėmesio. Tai reiškia, kad nepažymėtos priemonės taip pat gali daryti poveikį lyčių lygybei. Be to, atsižvelgiant į metodikos apribojimus, vertinimo *ex ante* pobūdį ir rezultatais grindžiamą EGADP pobūdį, remiantis žymomis negalima tiesiogiai nustatyti tikrojo poveikio lyčių lygybei ir su ja susijusių išlaidų.

[27] Duomenys yra paaiškinamojo pobūdžio ir skirti kokybinei analizei atlikti. Tai nėra lyginamasis valstybių narių ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planų vertinimas. Į kiekvieną nacionalinį planą įtrauktų priemonių skaičius ir struktūra, taip pat požiūris, atspindintis įsipareigojimus užtikrinti lyčių lygybę, yra labai nevienodi. Išsamesnė analizė pateikiama Europos Komisijos kartu su kiekvienu patvirtintu planu priimtuose tarnybų darbiniuose dokumentuose.

13 pav. Į priimtus ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planus įtrauktų priemonių, kurias taikant skiriama dėmesio lyčių lygybei, dalis (proc.)

Šaltinis – ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo rezultatų suvestinė.

Nors konkrečiomis priemonėmis daugiausia prisidedama prie EGADP ketvirtojo ramsčio (socialinė ir teritorinė sanglauda), penktojo ramsčio (sveikata ir ekonominis, socialinis bei institucinis atsparumas) ir šeštojo ramsčio (naujai kartai skirtos politikos priemonės), lyčių lygybė taip pat remiama priemonėmis, kuriomis prisidedama prie pirmojo ramsčio (žalioji pertvarka), antrojo ramsčio (skaitmeninė transformacija) ir trečiojo ramsčio (pažangus, tvarus ir integracinis augimas).

Pavyzdžiui, lyčių lygybės tikslų (pvz., Belgijoje, Čekijoje, Ispanijoje, Slovakijoje ir Suomijoje) padeda siekti **kai kurios priemonės, kuriomis remiama žalioji pertvarka pagal pirmąjį ramstį**, nes jomis skatinamas moterų žaliųjų įgūdžių ugdymas arba steigiamos ir atnaujinamos vaikų priežiūros įstaigos, kuriose efektyviau vartojama energija.

Kalbant apie priemones, kuriomis remiama skaitmeninė transformacija pagal antrąjį ramstį, kelios valstybės narės (pvz., Estija, Ispanija, Kipras, Latvija, Portugalija, Suomija ir Švedija) įtraukė veiksmus, kuriais siekiama gerinti mergaičių ir moterų skaitmeninius įgūdžius, taip pat užtikrinti vienodą vyrų ir moterų skaičių gamtos mokslų, technologijų, inžinerijos ir matematikos (STEM) bei IRT srityse (pvz., Portugalijoje, Italijoje).

Pagal trečiąjį ramstį (pažangus, tvarus ir integracinis augimas) kai kurios valstybės narės lyčių lygybės aspektus integravo įtraukdamos priemones, kuriomis siekiama didinti moterų verslininkių galimybes gauti finansavimą ir remti moterų įsteigtus startuolius. Taip pat yra priemonių, skirtų padėti moterims tobulinti savo verslumo įgūdžius. Kelios valstybės narės

(pvz., Ispanija, Italija, Kipras, Portugalija, Prancūzija ir Slovėnija) taip pat nustatė konkrečius ataskaitų teikimo pagal lytis įpareigojimus arba tikslus.

Priemonės pagal ketvirtąjį ramstį apima reformas, kuriomis siekiama mažinti vyrų ir moterų pensijų skirtumą (pvz., Austrijoje), gerinti profesinio ir asmeninio gyvenimo pusiausvyrą ir darbo sąlygas (pvz., Kroatijoje ir Slovėnijoje) ir į aktyvią darbo rinkos politiką tvirčiau integruoti lyčių aspektą (pvz., Ispanijoje), taip pat investicijas, skirtas moterų dalyvavimui darbo rinkoje skatinti (pvz., Italijoje) ir moterų finansiniam raštingumui gerinti (pvz., Kipre).

Daugeliu priemonių, skirtų sveikatos ir ilgalaikės priežiūros sistemoms tobulinti pagal penktąjį ramstį, siekiama gerinti institucinės ir neinstitucinės priežiūros kokybę ir tokių paslaugų teikimą tiek nacionaliniu, tiek regionų ar vietos lygmeniu, mažinant moterų namų ūkiuose dažnai prisiimamas priežiūros pareigas (pvz., Austrijoje, Čekijoje, Estijoje, Ispanijoje, Italijoje, Lietuvoje, Slovėnijoje, Švedijoje). Be to, kai kurios priemonės konkrečiai padės remti palankių socialinių sąlygų neturinčias nėščiąsias ir gerinti profesijų, kuriomis daugiausia verčiasi moterys, pavyzdžiui, slaugytojų, darbo sąlygas (pvz., Austrijoje ir Švedijoje).

Galiausiai pagal šeštąjį ramstį taikomos priemonės apima reformas ir investicijas, kuriomis siekiama didinti galimybes naudotis ankstyvojo ugdymo ir priežiūros paslaugomis (pvz., Austrijoje, Belgijoje, Čekijoje, Graikijoje, Ispanijoje, Italijoje, Kipre, Lenkijoje, Slovakijoje ir Vokietijoje), nes tai yra svarbi pagalbos moterims dalyvauti darbo rinkoje priemonė ir viena iš jų dalyvavimo darbo rinkoje rėmimo sąlygų.

Iki šiol pasiektos 13-os priemonių, kurias taikant skiriama dėmesio lyčių lygybei, tarpinės reikšmės ir siektinos reikšmės (žr. keletą toliau pateikiamų pavyzdžių).

Priemonių, kurias taikant skiriama dėmesio lyčių lygybei ir kurių tarpinės reikšmės ir siektinos reikšmės yra pasiektos, pavyzdžiai

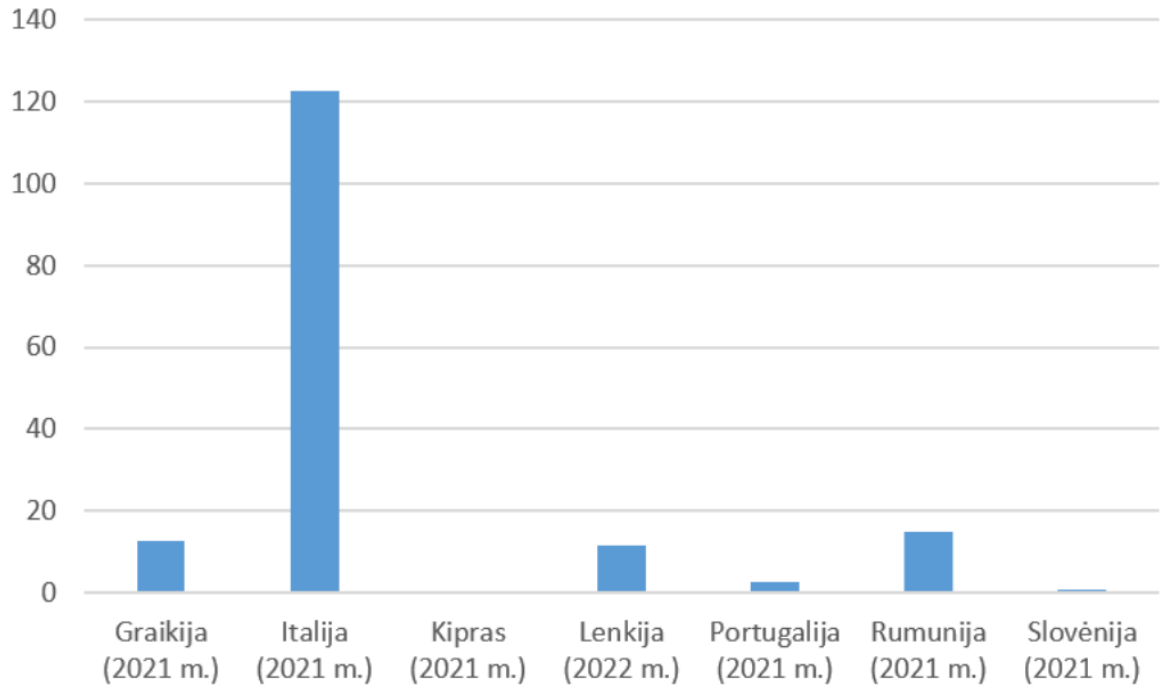
- **Italija** sukūrė fondą moterų verslumui remti ir numatė galimo šeimų pažeidžiamumo prevencijai skirtų investicijų, įskaitant paramą vaikus iki 17 metų auginantiems tėvams.
- **Graikija** sukūrė naują sistemą, kuria siekiama gerinti profesinio ir asmeninio gyvenimo pusiausvyrą ir panaikinti lyčių užimtumo skirtumą.
- **Portugalija**, siekdama skatinti vienodą mergaičių ir berniukų skaitmeninių įgūdžių ugdymą ir remti vienodą dalyvavimą gamtos mokslų, technologijų, inžinerijos ir matematikos srityse, mokyklas aprūpino nauja skaitmenine įranga.
- **Ispanija** nustatė naujus įpareigojimus darbdaviams užtikrinti vienodą vyrų ir moterų darbo užmokestį ir darbo užmokesčio skaidrumą. Ši reforma padės nustatyti diskriminacijos dėl neteisingo darbo įvertinimo (t. y. mažesnio darbo užmokesčio už vienodos vertės darbą) atvejus. Be to, siekiant ilgainiui mažinti vyrų ir moterų pensijų skirtumą, peržiūrėtos tėvams, visų pirma motinoms, skiriamos su vaiko gimimu ir vaikų priežiūra susijusių išlaidų kompensacijos.

III. TOLESNI VEIKSMAI. LANKSTI PRIEMONĖ, PRITAIKYTA NAUJIEMS UŽDAVINIAMS SPRĘSTI

III.a. Nacionalinių ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planų stiprinimas siekiant spręsti naujus uždavinius

Valstybės narės papildomoms reformoms ir investicijoms remti iš EGADP gali gauti finansavimą labai palankiomis sąlygomis. Svarbu nepamiršti, kad valstybės narės gali stiprinti savo planus įtraukdamos naujas paskolų lėšomis finansuotinas reformas ir investicijas. EGADP reglamente nustatyta didžiausia paskolų suma – 360 mlrd. EUR 2018 m. kainomis. Iki šiol suteikta apie 165 mlrd. EUR paskolų paramos, kaip parodyta toliau pateikiamame 13 pav. Taigi EGADP paskolų, kurių dar gali prašyti valstybės narės, suma, perskaičiavus dabartinėmis kainomis, siekia apie 225 mlrd. EUR. EGADP paskolos gali būti derinamos su privačiu finansavimu, kad būtų padidintas jų poveikis. Siekdama greitai išnagrinėti paskolų prašymus ir užtikrinti sąžiningą bei skaidrų procesą, Komisija siūlomame reglamente, kuriuo dėl plano „REPowerEU“ iš dalies keičiamas EGADP reglamentas, pasiūlė, kad valstybės narės apie savo ketinimą galbūt pasinaudoti EGADP paskolomis praneštų per 30 dienų nuo naujojo reglamento įsigaliojimo.

14 pav. Suteiktų paskolų (mlrd. EUR) apžvalga

Šaltinis – Europos Komisija.

EGADP – priemonė, padedanti siekti plano „REPowerEU“ tikslų

Atsižvelgdamos į Rusijos įsiveržimą į Ukrainą ir naujausius geopolitinius įvykius, valstybės narės turi spręsti precedento neturinčius uždavinius. Tampa kaip niekada svarbu visoje Sąjungoje didinti valstybių narių atsparumą ir bendrai bei koordinuotai investuoti į strategiškai svarbias sritis, laikantis sąžiningumo ir solidarumo principų. Dar daugiau dėmesio imta skirti žaliosios ir skaitmeninės pertvarkos spartinimui, taip pat reformų ir investicijų įgyvendinimui, siekiant gerinti pasirengimą krizėms ir didinti reagavimo į krizes pajėgumus. Į daug ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planų jau įtraukta priemonių, skirtų šiems uždaviniams spręsti, ir spartesnis šių esamų priemonių įgyvendinimas neabejotinai yra vienas iš prioritetų.

Komisija pateikė pasiūlymą dėl plano „REPowerEU“, pagal kurį EGADP yra viena iš pagrindinių jo įgyvendinimo priemonių. Plano „REPowerEU“ tikslas – skubiai pertvarkyti Europos energetikos sistemą dėl dviejų priežasčių, būtinybės laipsniškai mažinti ES priklausomybę nuo Rusijos iškastinio kuro, kuris naudojamas kaip ekonominis ir politinis ginklas ir Europos mokesčių mokėtojams kainuoja beveik 100 mlrd. EUR per metus, didinti mūsų atsparumą ir sparčiai pereinant prie švarios energijos. Remiantis Pasirengimo įgyvendinti 55 % tikslą priemonių rinkiniu ir užbaigiant veiksmus, susijusius su energijos tiekimo saugumu ir kaupimu, plane „REPowerEU“ siūlomi papildomi veiksmai, kuriais siekiama: 1) taupyti energiją ir didinti energijos vartojimo efektyvumą, 2) įvairinti energijos tiekimą, 3) paspartinti perėjimą prie švarios energijos ir 4) protingai derinti investicijas ir reformas. Komisijos pasiūlymu siekiama užtikrinti, kad valstybės narės į bet kurį pakeistą ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą įtrauktų „REPowerEU“ skyrių. Tokiame skyriuje daugiausia dėmesio turėtų būti skiriama priemonėms, padedančioms siekti plano „REPowerEU“ tikslų remti energijos taupymą, įvairinti energijos tiekimą ir sparčiau plėtoti atsinaujinančiųjų išteklių energiją, siekiant pakeisti namuose, pramonės ir transporto sektoriuose bei energijos gamybos srityje vartojamą iškastinį kurą. Toks skyrius turėtų padėti siekti šių tikslų sparčiau perkvalifikuojant darbuotojus, kad jie įgytų žaliųjų įgūdžių, taip pat remiant pagrindinių medžiagų ir technologijų, susijusių su žaliąja pertvarka, vertės grandines.

Siekiant spręsti šiuos precedento neturinčius geopolitinius uždavinius, pasiūlyta EGADP skirti papildomų išteklių. Sėkmingam ir tvariam ekonomikos atsigavimui itin svarbu, kad būtų labiau įvairinamas Sąjungos energijos tiekimas ir užtikrinamas jo saugumas, taip pat mažinama ES priklausomybė nuo iškastinio kuro. Valstybės narės gali pasinaudoti likusiu EGADP paskolų paketu ir naudoti paskolų lėšas priemonėms, atitinkančioms plano „REPowerEU“ tikslus, remti. Komisija taip pat pasiūlė, siekiant padėti valstybėms narėms spręsti šiuos uždavinius, esamas EGADP lėšas padidinti 20 mlrd. EUR suma, kuri būtų gauta pardavus šiuo metu rinkos stabilumo rezerve laikomus ES ATLPS leidimus. Galiausiai pasiūlymu valstybėms narėms suteikiama galimybė jų prašymu į EGADP perkelti dalį joms pagal pasidalijamojo valdymo programas skirtų asignavimų. Visų pirma, atsižvelgiant į didelį EGADP ir atitinkamų programų tikslų suderinimą, ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planams gali būti skirta didesnė valstybėms narėms 2021–2027 m. iš fondų, kuriems taikomas Bendrųjų nuostatų reglamentas, skirtų asignavimų dalis (padidinta nuo 5 iki ne

daugiau kaip 12,5 proc.) ir iki 12,5 proc. iš Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtrai skirto nacionalinio asignavimo.

Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planai yra tinkamos šių neatidėliotinų prioritetų įgyvendinimo priemonės. Siekiant užtikrinti bendrus Europos veiksmus kuriant atsparesnes, saugesnes ir tvaresnes energetikos sistemas, atitinkančias plano „REPowerEU“ tikslus, valstybių narių ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planai atliks strateginės reformų ir investicijų sistemos funkciją. Pakeistuose planuose turės būti atsižvelgiama į 2022 m. konkrečioms šalims skirtas rekomendacijas, ypač energetikos srityje.

III.b. Tolesni veiksmai. Valstybėms narėms skirtos planų atnaujinimo gairės

Naujosiose gairėse dėl ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planų „REPowerEU“ kontekste valstybėms narėms pateikiama būtina informacija ir nurodymai, kaip pakeisti savo planus atsižvelgiant į atnaujintus asignavimus, kartu taip pat įtraukiant reformas ir investicijas, skirtas plano „REPowerEU“ tikslams pasiekti.

Naujosiose gairėse daugiausia dėmesio skiriama esamų planų keitimo procesui, o rengiant ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planus apskritai ir toliau taikomos 2021 m. sausio mėn. gairės[28]. Kalbant konkrečiai, naujosiose gairėse nurodoma, kaip turėtų būti parengtas „REPowerEU“ skyrius ir kokie aspektai turėtų būti į jį įtraukti.

Komisija šiose gairėse taip pat aiškiai nurodė, kad dėl „REPowerEU“ skyrių įtraukimo į ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planus neturėtų būti vilkinamas šių planų įgyvendinimas. Svarbu, kad valstybės narės ir toliau daugiausia dėmesio skirtų esamų ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planų įgyvendinimui, kad būtų galima daryti pažangą siekiant tarpinių ir siektinų reikšmių, atsižvelgiant į jų svarbą siekiant greičiau atsigauti nuo pandemijos ekonominio poveikio ir tapti atsparesniems.

Todėl, siekiant greitai patvirtinti ir sutelkti papildomas investicijas ir reformas, ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planų pakeitimai turėtų būti tinkamai pagrįsti ir daromi tik tam tikrais konkrečiais atvejais. Neturėtų būti sumažinti ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planų užmojai, visų pirma vykdyti reformas, kuriomis įgyvendinamos konkrečioms šalims skirtos rekomendacijos.

Išvada

EGADP buvo sukurta 2021 m. vasario mėn. siekiant skatinti Sąjungos ekonominę, socialinę ir teritorinę sanglaudą ir teikti didelę finansinę paramą valstybėms narėms per COVID-19 krizę, joms sparčiau įgyvendinant tvarias reformas ir investicijas. Praėjus 18

[28] Komisijos tarnybų darbinis dokumentas SWD(2021) 12 *final*.

mėnesių, padaryta didelė pažanga – tvirtai įgyvendinama valstybių narių pasiūlyta plataus užmojo reformų ir investicijų darbotvarkė ir taip prisidedama prie spartesnės Europos žaliosios ir skaitmeninės pertvarkos.

Be to, Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonė tapo į ateitį orientuotos Europos Sąjungos strategijos pagrindu, nes nacionaliniuose ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planuose nustatyta investicijų ir reformų darbotvarkė, skirta integraciniam ir tvariam augimui ateinančiais metais skatinti. Šiuo požiūriu EGADP padės valstybėms narėms spręsti moterų ir vyrų nelygybės problemą taikant priemones, kuriose konkrečiai skiriama dėmesio lyčių lygybei, ir padedant į visus šešis politikos ramsčius integruoti lyčių aspektą.

Šiuo ankstyvuoju etapu taip pat paaiškėjo, kad į paklausą orientuota ir rezultatais grindžiama Priemonė dėl savo unikalaus pobūdžio yra labai veiksminga. Ji padeda įgyvendinti įvairias viena kitą papildančias, kartu su valstybėmis narėmis nustatytas ir prie jų poreikių pritaikytas reformas ir investicijas bei suteikia tinkamų paskatų užtikrinti jų įgyvendinimą vidutinės trukmės laikotarpiu.

Nuo tada, kai buvo sukurta Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonė, precedento neturintys geopolitiniai ir ekonominiai įvykiai padarė labai didelį poveikį Sąjungos visuomenei ir jos šalių ekonomikai, kurioms dabar tenka susidurti su nauja Rusijos įsiveržimo į Ukrainą poveikio sukelta krize. Į esamus ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planus įtrauktos priemonės, kuriomis siekiama užtikrinti žaliąją ir skaitmeninę pertvarką, tebėra labai svarbios ir turi būti visapusiškai įgyvendintos. Be to, tikimasi, kad daug į valstybių narių ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planus jau įtrauktų priemonių taip pat padės spręsti naujus uždavinius. Tuo pat metu, atsižvelgiant į pastarojo meto geopolitinius ir ekonominius pokyčius, reikia dar skubiau imtis veiksmų ir užsibrėžti platesnio užmojo tikslus gerokai padidinti Sąjungos energijos tiekimo atsparumą, mažinti priklausomybę nuo energijos importo ir remti teisingą pertvarką. Tam reikalingos papildomos investicijos ir reformos tiek ES, tiek nacionaliniu lygmenimis.

Šiomis aplinkybėmis, atsižvelgdama į pirmuosius apčiuopiamus Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės laimėjimus, Komisija pasiūlė ją padaryti pagrindine plano „REPowerEU“ įgyvendinimo priemone[29]. Esami EGADP skolinimo pajėgumai, taip pat siūlomi papildomi finansavimo šaltiniai gali padėti stiprinti atvirą strateginį Europos savarankiškumą, mažinti Sąjungos priklausomybę nuo iškastinio kuro ir remti atsinaujinančiųjų išteklių energiją bei mažinti bendrą energijos suvartojimą. Į ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planus įtraukus „REPowerEU“ skyrius, kad būtų sustiprinti jų užmojai, taigi šie planai sudaro tinkamą pagrindinę Europos strateginę reformų ir investicijų

[29] Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo dėl „REPowerEU“ skyriaus ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planuose iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) 2021/241, taip pat iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) 2021/1060, Reglamentas (ES) 2021/2115, Direktyva 2003/87/EB ir Sprendimas (ES) 2015/1814. Visas tekstas pateikiamas adresu https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:52022PC0231&from=LT.

sistemą, skirtą bendriems Europos veiksmams kuriant atsparesnes, saugesnes ir tvaresnes energetikos sistemas užtikrinti.